

TALLÓZÁS A BELÜGYI SZEMLE 2017/11-12. LAPSZÁMÁBAN MEGJELENT TANULMÁNYOKBÓL

Az alábbiakban olvasható a Belügyi Szemle 2017/11-12. lapszámában megjelent tanulmányok publikálás és szakmai szerkesztés előtti kézírataiból készült tallózás, amely közlésével az a célunk, hogy felhívjuk az Olvasó figyelmét a Belügyi Szemlében megjelent teljes tanulmányokra. A tallózásban megjelent szövegrészletek sok helyen szó szerinti egyezőséget mutatnak a leadott kézirattal.

A Főszerkesztő

DR. TÓTH TAMÁS BV. VEZÉRŐRNAGY „A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS HELYZETE ÉS AKTUÁLIS FELADATAI NAPJAINKBAN” CÍMŰ TANULMÁNYA

Bevezetés

A Büntetés-végrehajtási Szervezettel szemben támasztott követelményrendszer meglehetősen komplex, és ebből adódóan igen nehéz feladat ennek megfelelni. Talán ebből is adódik, hogy rendvédelmi szervként a jogszabályokban rögzített feladatait az elmúlt évtizedekben bizonyos szempontból a társadalom elől elzártan végezte. A szervezet előtt álló aktuális kihívások, a megoldandó feladatok a közvélemény előtt nem voltak ismertek.

A büntetőjogi paradigmaváltás, valamint a társadalomban a rend és biztonság iránt megfogalmazódott igény – amelynek megteremtése, biztosítása egyébként a rendvédelmi szervektől elvárt kiemelt feladat – a közvélemény figyelmét jelentős mértékben a Büntetés-végrehajtási Szervezet napi tevékenysége felé irányította.

Jogszabályi környezet

A Büntetés-végrehajtási Szervezet tevékenységének felügyelete 2010-ben került a Belügyminisztériumhoz, és az azóta eltelt több mint hét esztendő alatt a terület jelentős átalakuláson ment keresztül. Ennek a változásnak kodifikációs szempontból a legfontosabb eleme az volt, hogy az Országgyűlés 2013. december 17-én elfogadta a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényt.

Működésünk jogi környezetének átalakulásával megnyílt a lehetőség arra, hogy a büntetés-végrehajtás működését szervezeti szempontból is átvilágítsuk, elemezzük, és megtaláljuk azokat a pontokat, területeket, amelyeken javítva tevékenységünket hatékonyabbá, személyi állományunkat felkészültebbé tehetjük. Az elmúlt és az idei év során számos területen indítottuk el azokat a folyamatokat, amelyek célja, hogy a napi, a közép- és a hosszú távú feladat-végrehajtást hatékonyabbá tegyük.

A büntetés-végrehajtási intézetek tevékenységét középírányító szervként felügyelő Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával kezdtük a szervezeti átalakítást. Új szervezeti szabályzat kiadásával alapvetően két fontos területen módosítottuk az Országos Parancsnokság működését. A rendvédelmi társszervek szervezeti felépítéséhez igazodva létrejött a BvOP Hivatal, amelynek segítségével az Országos Parancsnokság és a bv. szervek szakmai tevékenysége hatékonyabban és eredményesebben összehangolható, irányítható. A másik lényeges elem, hogy létrejött az Ellenőrzési Szolgálat.

A szervezeti menedzsmenttel foglalkozó szakemberek között régóta egyetértés van arra vonatkozóan, hogy egy nagy szervezet – legyen az állami vagy magánszektorban működő – nem lehet hatékony, ha az általa irányított szervezeti egységekre, szervekre nem ugyanazok a szabályok, elvárások vonatkoznak. Ennek érdekében a büntetés-végrehajtási intézetek belső szabályzóit egységesítettük. A személyi állományra vonatkozó elvárások tisztázása érdekében pedig munkakörönként elkészültek azok az egységes dokumentumok, amelyek az adott munkakörre jellemző és kötelező elemeket tartalmazzák. A bv. szervek belső normáinak felülvizsgálata is megtörtént. A felülvizsgálat magában foglalta azt is, hogy amely norma összetartozó területet szabályozott, azt egységes szerkezetbe foglaltuk.

Az ellenőrzések rendszere

A büntetés-végrehajtási szolgálat egyben a köz szolgálat, így magas követelményeket támaszt a hivatás gyakorlóival szemben. A rendvédelem minden szervénél kiemelt jelentőségű területnek számít az ellenőrzés. A személyi állománynak a rá vonatkozó szakmai előírások elméleti ismeretén, illetve ezen ismeretek szakszerű és jogszerű gyakorlati alkalmazásán túl szigorú erkölcsi követelményeknek, hivatásetikai alapelveknek is meg kell felelni. A jogszabályokban foglaltaktól eltérő magatartás, a jogellenes vagy a szakmaisággal ellentétes szolgálatellátás nem elfogadható. A szervezeti átalakítás mellett a cél az, hogy a teljes személyi állományt érintően valódi szemléletváltozást érjünk el az ellenőrzésekben, amelyeknek az elsődleges feladata, hogy a vezető megismerje szervezete nehézségeit, feltárja a hibákat és a kockázatokat. Az ellenőrzés területén kiemelten fontos, hogy a változások egy hosszú távra szóló stratégia keretében valósuljanak meg, ezért a Büntetés-végrehajtási Szervezet ellenőrzési rendszeréhez új koncepció készült.

Az ellenőrzési szakterület nemcsak az ellenőrzések számát tudja növelni, hanem újabb ellenőrzési területek vizsgálatával információt is tud szolgáltatni, például a fejlesztésre szoruló területekről, irányt tud mutatni a meglévő, de eddig még nem alkalmazott, vagy új ellenőrzési módszerekkel. A szakterületi ellenőrzések által feltárt tipushibák tapasztalatainak folyamatos értékelésével a feltárt rendellenességek rövid- vagy középtávon megszüntethetők, hosszú távon pedig megelőzhetőek.

Az ellenőrzések száma és tartalma nagyobb biztosítékot nyújt a színvonalas munkavégzésre. Az összegyűjtött információk kiértékelésével a cél a folyamatosan javuló

színvonalú szolgálatellátás és szervezeti kultúra létrehozása. A szakmai munkát nem csak az ellenőrzésekkel segítjük, az Országos Parancsnokság – mint középírányító szerv – márciustól új szakirányítási koncepció alapján gyakorolja az irányítói feladatokat és tartja a kapcsolatot a bv. szervekkel.

A büntetés-végrehajtási szervek ügyeleti tevékenységének és az események jelentési rendjének egységes szabályozása érdekében új ügyeleti szabályozást alkottunk és új jelentési rend lépett hatályba. A társszervekhez hasonlóan létrehoztuk a vezető ügyeletesi rendszert is, amely biztosítja, hogy folyamatosan legyen olyan parancsnok készenlétben, aki a rendkívüli események bekövetkezésekor hatékonyan tudja irányítani a szükséges feladatok végrehajtását.

A jövő vezetői állományának képzése

A jövő vezetői állományának képzésére, az oktatásuk megerősítésére is kiemelt figyelmet fordítunk, ezért a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának büntetés-végrehajtási szakirányára – az eddigi gyakorlatot átalakítva – a 2018/19-es tanévtől már nem csak a büntetés-végrehajtásnál hivatásos állományban dolgozók pályázhatnak, hanem lehetőséget kapnak az arra alkalmas és a büntetés-végrehajtási hivatás iránt elkötelezett jelentkezők is.

Arculat és kommunikáció

A büntetés-végrehajtás szervezete jelentős figyelmet fordít a szervezeti megújuláson túl az arculati és kommunikációs tevékenységének megújítására is. Ez elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy kialakuljon az összetartozás érzete a szervezetben belül, és a szervezet más rendvédelmi szervektől jól megkülönböztethető módon tudjon megjelenni külső partnerei, valamint a közvélemény előtt.

Számunkra minden eszköz adott volt egy megújított arculat létrehozásához. A legfontosabb feladatként a már meglévő arculati elemek egységesítése és felfrissítése, valamint a hiányzó elemek létrehozása került meghatározásra. Ehhez át kellett tekinteni a szervezet arculati fejlődéstörténetét, hagyományait, valamint megvizsgálni a modernizáció lehetséges irányvonalait a hazai és nemzetközi közszolgálati és büntetés-végrehajtási trendek figyelembevételével. A fejlesztés fő célja az volt, hogy a hagyományok tiszteletben tartása mellett az új szimbólumrendszer egy modern és hatékony rendvédelmi szerv képét tükrözze a társadalom felé. Így jött létre a jelenleg bevezetés alatt álló új koncepció és jelmondatunk, amely egyben szervezetünk hitvallása is: „Az igazság védelmében”.

Az arculati megújulással párhuzamosan a szervezeti kommunikáció is újragondolásra került. A szervezet a kormányzati és rendészeti kommunikáció alapelvei mentén összehangolt, egységes üzenetekkel volt és van jelen a médiában. Ezeket az üzeneteket a büntetés-végrehajtás hosszú idő után újra saját szóvivőjén keresztül juttatja el a nyilvánossághoz, amely markáns irányváltást jelez az eddigi kommunikációs stratégiához képest. A stratégiaváltás első számú célkitűzése volt az, hogy a büntetés-végrehajtásról szóló hírek megjelenjenek az országos sajtóorgánumokban, amely szükségszerűen együtt járt az eddigi tájékoztatási tevékenység újrapozicionálásával, azaz a helyi és regionális sajtó mellett az országos médiafelületek elérése lett az elsőszámú prioritás.

Együttműködés

Napjainkban már nem szükséges hangsúlyozni, hogy a rendvédelmi és közigazgatási szervek közötti szoros együttműködés mennyire fontos. A rendvédelmi szervek által végzett feladatok számos ponton kapcsolódnak egymáshoz, azok végrehajtása napi szintű kapcsolattartás és együttműködés nélkül nem is volna lehetséges. Együttműködő partnereink számának bővítésével szervezetünk is jobba, hatékonyabbá válik.

A Büntetés-végrehajtási Szervezet a büntető-igazságszolgáltatást követő végrehajtás intézményesített formájaként továbbra is meghatározó jelentőségű állami szervként látja el tevékenységét. Nagyon fontos, hogy mindez megjelenjen a Büntetés-végrehajtási Szervezetről való közgondolkodásban és a szervezet megítélésében is olyan módon, hogy mindenki számára nyilvánvalóvá váljon: a szervezet értékek hordozója, mert az egész társadalom számára végzi szolgálatát.

SCHMEHL JÁNOS BV. VEZÉRŐRNAGY „STABILITÁS ÉS FEJLŐDÉS. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI TÖRVÉNY ÁLTAL BEVEZETETT SPECIÁLIS JOGINTÉZMÉNYEK HELYZETE” CÍMŰ TANULMÁNYA

Bevezetés

Jelen írásomban a Bv. tv. hatályba lépését követő két és fél év speciális jogintézmények működésében és működtetésében szerzett tapasztalatait, azok reintegrációhoz való hozzájárulását kívánom röviden bemutatni, aláhúzva azt a tényt és elvárást, hogy minden siker előfeltétele az elsődleges feladatunk – a biztonsági tevékenység – jogszerű, szakszerű, maradéktalan végrehajtása.

A felhívási tevékenység

A Büntetés-végrehajtási Szervezet (a továbbiakban: Bv. Szervezet) 2015-ben különösen jelentős jogszabályi felhatalmazást kapott, amennyiben a még nem büntetés-végrehajtási jogviszonyban lévő, jogerős szabadságvesztésre ítélt személyek esetén maga állapíthatja meg a végrehajtás kezdőnapját és helyszínét. Ennek kapcsán lehetőség nyílik a bv. intézetek telítettségi mutatóinak egymáshoz való közelítésére, kiegyen-

lítésére azzal, hogy a felhívást mindig ezen adatok figyelembevételével bocsátja ki a szakterület. Ezáltal érdemben csökkenhet az átszállítások száma, amely a költségek mérséklődése mellett pozitív hatással van a munkaerő-gazdálkodásra is. A már korábban szabadságvesztést töltött elítéltek előző fogvatartásuk alatt keletkezett nyilvántartási adatait a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) kezeli, így információkkal rendelkezik a bv. intézetbeli magatartásukat, fegyelmi helyzetüket illetően. Visszaeső bűnelkövetők esetében fontos, hogy az adott intézet már a felhívás bv. intézet felé történő kézbesítésekor fel tud készülni a leendő fogvatartottjuk magatartása, fogvatartási kockázatai tekintetében.

A végrehajtott feladatokat összegezve megállapítható, hogy 2015. január 01. és 2017. június 30. között majd tízezer, pontosan 9 946 felhívást adott ki a BvOP a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának megkezdése céljából.

A felhívási tevékenységet érintő legfontosabb fejlesztésként, 2016-tól egy speciálisan erre a célra fejlesztett szoftver állt rendszerbe, amely a teljes tevékenységi láncot támogatja. Ennek egyik fontos eleme, hogy az alkalmazás a törvényben rögzített határidők figyelembevételével értesíti a munkatársakat az intézkedés szükségességéről, így nem kell az ügyiratokat visszatérően áttekinteni, vagy manuális határidőnaplót vezetni. A rögzített adatok alapján, a vonatkozó miniszteri rendeletben szereplő formában és tartalommal elkészíti a rendszer az egyedi felhívásokat, melyek jóváhagyása 2017-től már szintén kizárólag elektronikus úton történik. A rendszer statisztikai adatgyűjtésre is alkalmas, így a 2016-2017-es időszakot tekintve már lényegesen több háttéradat áll rendelkezésre a felhívási tevékenység értékeléséhez.

A kézbesítési sikerességet 2015. óta folyamatosan 70% feletti értéken tartja a BvOP.

Az eddigi végrehajtási tapasztalatokat felhasználva, a közeljövőben két fontos feladat áll a büntetés-végrehajtás előtt a felhívási ügyek tárgykörében:

Tekintettel arra, hogy az elítéltek egy nem elhanyagolható része saját preferenciái alapján a meghatározott helyett másik bv. intézetbe vonul be, elérhetővé kell tenni a felhívási adatokat országosan, valamennyi bv. intézet számára.

Aktívan részt kell vállalnia a felhívási szakterületnek a büntetés-végrehajtás két leginkább átfogó, fogvatartottakkal összefüggő szakmai kihívásában, a teljes foglalkoztatottság megvalósulásában és a reintegrációs programok (főképpen az EFOP kiemelt projektek) támogatásában.

A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer

A Bv. tv. legnagyobb újításának számító Kockázatelemzési és Kezelési Rendszert (a továbbiakban: KEK Rendszer) a Bv. Szervezet a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (a továbbiakban: KKMI) által működteti. A KKMI a KEK Rendszer részét képező Prediktív Mérőeszköz (a továbbiakban: PME) informatikai háttérét kialakította, a módszertan fejlesztését elvégezte, azonban a kockázatfelmérést továbbra is a büntetés-végrehajtási intézetekhez delegálja.

A Prediktív Mérőeszköz

2017 I. félévében a PME informatikai háttérének fejlesztését a Bv. Szervezet befejezte, valamint megkezdte az értékek standardizálását, vagyis az „alacsony”, „közepes” és

„magas” kockázati értékek pontos meghatározását. Az éles működés bevezetése 2018. január 1-jétől fokozatos kiterjesztéssel valósul meg.

A felmért kockázatok kezelésének lehetőségei

A fogvatartási kockázatokat csökkentő programokon (a továbbiakban: KEK program) való részvételre az elítélt nem kötelezhető. Továbbra is fontos feladat, hogy az elítéltek a droghasználat megelőzésére, az agresszivitás csökkentésére szolgáló, valamint az önérvényesítést (asszertivitás) elősegítő tréningen részt vegyenek, azokat ne „büntetesként”, hanem az eredményes reintegrációjuk érdekében kapott szolgáltatásnak tekintsék. A képzést tartók (154 munkatárs) felkészítését, folyamatos képzését a KKMI biztosítja.

2015. január 1-jétől a KKMI létrehozásáig (2016. június 15.) 480 elítélt került bevonásra ezekbe a programokba. Ezt követően az új, 2017 augusztusáig létrejövő 54 foglalkozásozaton összesen 491 fő elítélt vett részt. A hatékony kockázatkezelés érdekében a jelenleg működő programok mellett további, speciális fogvatartotti csoportok vonatkozásában alkalmazható új szakmai módszerek és eljárások kidolgozása is napirenden van. Ilyen csoportok például a drogprevenció részlegén és az átmeneti részlegén elhelyezett fogvatartottak, a szuicidum és önkárosítás szempontjából veszélyeztetettek, a szexuális bűncselekményt elkövetők és a családon belüli erőszak miatt elítéltek.

A progresszív rezsimszabályok

A progresszivitás elve szerint az elítélt a szabadulása közeledtével fokozatosan enyhébb, a szabad élethez közelítő körülmények közé kerülhet. Mind a fegyelmi fenytések, mind a jutalmazások körének bővülése szélesíti az adott jogkört gyakorló mozgásterét, elősegíti a progresszív végrehajtást, és erős motivációs bázist ad a reintegrációs folyamat végigviteléhez.

Az országos adatokat tekintve a fogvatartottak rezsimbesorolásánál az általános rezsimbe helyezés dominál. Ez alapvetően a szabályozásból és a rendszer logikájából is fakad. A 16/2014. IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 33. § (5) bekezdése szerint, ha az elítélt kockázattértékelését a BFB végzi, őt az első besoroláskor az általános rezsimbe kell sorolni.

A rezsimbe sorolás egységes alkalmazását nehezíti, hogy az együttműködő magatartás megítélésénél még a bv. bírók gyakorlata sem egységes, hiszen:

- az egyik értelmezés szerint csak akkor tekinthető az elítélt magatartása kifogástalannak, ha a fogvatartása alatt egyáltalán nem részesült fenytésben;
- míg a másik értelmezés szerint kifogástalan lehet az elítélt magatartása akkor is, ha korábban kapott fenytését a nyilvántartásból törölték, tehát élő fenytéssel nem rendelkezik.

A rezsimbesorolás, a biztonsági és fogvatartási kockázatba sorolás, valamint a fegyelmi és jutalmazási eljárások egymáshoz való viszonyának szakszerű és jogszerű alkalmazása teremti meg a differenciálás és egyéniesítés alapjait a Bv. Szervezetben. Ennek értelmében tehát nélkülözhetetlen, hogy a kockázati besorolási rendszerek kategorikusak legyenek. Az egységes országos gyakorlat és a mélyebb szakmai tartalommal való feltöltés érdekében szükséges módszertani iránymutatás kiadása folyamatban van.

Reintegrációs őrizet

A jogintézmény 2015. április 1-jei hatályba lépését követően – az előzetes várakozásnak megfelelően – folyamatosan emelkedett az ügyek száma. A 2015. december 31-én nyilvántartott adatok szerint az összes ügyek száma 615 volt, reintegrációs őrizet hatálya alatt pedig 115 fő állt.

2016-ban tovább emelkedett a reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltek száma, augusztusban elérte a 177 főt, amely a tárgyévben kiemelkedő eredménynek tekinthető.

A jogintézmény bevezetését követő pozitív tapasztalatok indokolták tették a reintegrációs őrizet jogi szabályozásának felülvizsgálatát, 2017. január 1-jétől hatályba léptek az új rendelkezések.

A módosítások eredményeként ugrásszerűen megemelkedett a reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltek létszáma. A július végi adatok alapján reintegrációs őrizet hatálya alatt 320 fő állt, amely egy nagyobb előzetesen letartóztatottak elhelyezésére kijelölt megyei bv. intézet létszámának felel meg.

Az elítéltet reintegrációs őrizetbe kihelyező bv. intézet tekintetében is módosult a jogi szabályozás, amely a munkaterhek arányos elosztását tette lehetővé. A módosítás következményeként kikerült a szabályozásból a kihelyezésben illetékes „megyei bv. intézet” fogalma, helyére az „illetékes bv. intézet” meghatározás került. (Bv. tv. 187/D. § (2), IM rendelet 136/C. § (2) bek.). Az új szabályozás alapján a bv. intézet illetékességét a bv. pártfogó felügyelők területi illetékessége határozza meg. Ennek hatására 2017. január 1-jétől minden bv. intézetben megkezdődött a reintegrációs őrizet végrehajtása a kihelyezéstől az ellenőrzésen át a szabadításig.

A tapasztalatok szerint a reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltek nagy többsége együttműködő. Magatartási szabályszegésre (jellemzően sorozatos zónasértések miatt) 2016 végéig 7, 2017. július 31-ig bezárólag összesen 20 esetben került sor, ebből 1 esetben az elítélt fogolyszökés vétségét követett el. Meg kell említeni ugyanakkor, hogy a magatartási szabályszegések jellege az idei évben megváltozott. A jogintézmény bevezetését követően a – gyakorta nem szándékos – zónasértésekkel járó esetek voltak jellemzőek, mára viszont egyre több a bódult állapot (alkoholos befolyásoltság), a szándékos lakhelyelhagyás, valamint a reintegrációs őrizet alatt elkövetett szabálysértések miatt megszüntetett ügyek száma. Ezen esetekben az agresszivitás valamely formája is megjelent, amelynek elszennvedői egyrészt az elítélt szomszédjai, másrészt családtagjai voltak. Általánosan megállapítható, hogy a bv. pártfogó felügyelők részéről egyre erőteljesebb a kontroll funkció érvényesítése. A súlyos magatartási szabályszegőkkel szemben a büntetés-végrehajtás határozottan lép fel annak érdekében, hogy az őrizetbe helyezett vagy helyezhető elítéltekben tudatosuljanak a lehetséges jogkövetkezmények. Mindez a megelőzést is szolgálja, melynek várható eredménye a nem kívánatos események csökkenése.

Az új szabályozásnak köszönhetően a reintegrációs őrizet jogintézmény hatálya alá helyezhető elítéltek száma jelentősen nőtt, amellyel arányosan a magatartási szabályszegők száma is növekedést mutat. Mindazonáltal megállapítható, hogy a jogintézmény népszerű, nagy motivációs erővel bír, és alkalmazása jelentős szerepet tölt be a fogvatartottak reintegrációjában, valamint a bv. intézetek zsúfoltágának csökkentésében.

A szabadulásra felkészítés

Az elítéltek szabadulásra való felkészítése komplex feladat. A pártfogó felügyelők a reintegrációs tisztekkel, pszichológusokkal, börtönlelkészekkel közösen, szakmai együttműködés keretében végzik a szabadulás előtt állók felkészítését a szabad életbe történő eredményes visszailleszkedés érdekében. A bv. pártfogó felügyelők Bv. Szervezetbe való integrációja a kezdeti, kisebb zökkenők ellenére eredményesen megtörtént, mára a reintegrációs szakterület szerves részét képezik. Aktív munkakapcsolat alakult ki nem csak a reintegrációs tisztekkel, hanem a pszichológusokkal és lelkészekkel is. A reintegrációs gondozást a Bv. tv.-ben foglaltak szerinti szakterületi együttműködés jellemzi. A szabadulásra való felkészítés keretén belül kiemelten fontos a munkaerőpiaci reintegráció elősegítése is.

A reintegrációs gondozás fellendülése számokban is jól mérhető. A 2014. októberi szervezeti átalakítást követően folyamatosan nőtt a reintegrációs gondozásban részt vevők száma. 2017. június 30-ig a bv. pártfogó felügyelők 6 327 fogvatartottat vontak be a reintegrációs gondozás jogintézményébe.

A szabadultak körében a szakmában elfogadott általános vélekedés szerint a bűnismétlés aránya 40-50% körüli, ez az adat jelenleg becslésen alapul. A BvOP Pártfogó Felügyelői Osztály a KKMI-vel közösen 2016 decembere óta vizsgálja a bv. intézetekben lévő visszaesők arányát, azon belül pedig azon fogvatartottakat is, akik korábban pártfogó felügyelet alatt álltak. Pontos tendenciák az idő rövidege miatt még nem állnak rendelkezésre, de összességében elmondható, hogy alacsonyabb a bűnismétlés mértéke a pártfogó felügyelet alatt állók esetében, mint a pártfogó felügyelet nélkül szabadultaknál, amely mindenképpen előremutató.

A BvOP az eddig elért eredmények alapján vizsgálja több, alternatív jogintézmény és módszer alkalmazásának lehetőségét. Az ún. közösségi foglalkoztatók célja a szabadult elítéltek társadalmi reintegrációjának elősegítése, a személyiségük és kompetenciáik fejlesztése, munkaerőpiaci készségeik és lehetőségeik támogatása, szabadidős és jótétemeli programok szervezése, valamint a bv. bíró által előírt külön magatartási szabályok teljesíthetőségének megteremtése. Az intézmény keretében viselkedéskorrekciók, illetve kompetencia-fejlesztésre irányuló csoportos és egyéni foglalkozások kerülnek megtartásra, amelyre az EFOP-1.3.3-16. „Fogvatartottak reintegrációja” elnevezésű pályázati projekt kiterjesztése által kerül sor.

A Családi Döntéshozó Csoportkonferencia lehetőséget teremt a családi kapcsolatok megerősítésére, egyaránt segíti az elítéltet és családját a közös élet újrakezdésében, a nehézségekkel való szembenézésben és az azokkal való megküzdésben.

A BvOP által javasolt rendszer bevezetése jóváhagyásra került, amelyet a Nemzeti Bünmegelőzési Stratégia 2018–2019. évekre szóló intézkedési tervéről szóló 1838/2017. Korm. határozat tartalmaz. A Nemzeti Bünmegelőzési Tanács 7 millió forinttal támogatja a projekt megvalósítását, amelynek keretében a személyi állomány részéről 50 fő kiképzése, valamint 45 eset végrehajtása valósul meg.

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz és kártalanítási eljárások

Az Emberi Jogok Európai Bírósága által ideiglenesen felfüggesztett, a Magyarországi börtönök nem megfelelő elhelyezési körülményeivel kapcsolatos ügyekben a Kormány intézkedési terve alapján végrehajtott jogalkotás eredményeképpen létrejött az alapvető jogokat sértő elhelyezéssel összefüggésben egy jogorvoslati lehetőség a volt és jelenleg fogvatartott személyek számára.

A magyar jogrendszerbe implementált jogorvoslat egy sajátos jellemzőkkel bíró (sui generis) jogintézmény, amely két lépcsőből áll. A fogvatartott a számára sérelmesnek gondolt elhelyezést a bv. intézet parancsnokánál megpanaszolhatja, aki az adott helyen, vagy a BvOP közbenjárásával más bv. intézetben igyekszik a jogszabályoknak megfelelő elhelyezést biztosítani. Ha erre nincs mód, úgy az okozott sérelem ellentételezésére tesz intézkedéseket, amely leginkább a túltelített zárkán kívül töltött idő arányának növelésére irányul. A második lépcsőben erre épülő kártalanítási eljárásban a jelenleg vagy korábban fogvatartott személy a területileg illetékes törvényszék bv. csoportjának bírójától kérheti a korábban zsúfolt körülmények között történt elhelyezésének megállapítását és az okozott sérelemtől függően naponként legalább 1 200, de legfeljebb 1 600 forint kártalanítás megítélését. Utóbbival kapcsolatban fontos körülmény, hogy a bíró ez irányú döntése alapján annak összegéből még a kifizetés előtt levonható például a bűncselekmény kapcsán megítélt polgári jogi igény vagy az elmaradt gyermektartás.

A BvOP kidolgozta a Panasz és Kártalanítási Tevékenységet Támogató Rendszert, amely felület jelentősen meggyorsítja az ügyintézés az eljárás megindításától a bv. bíró felé történő továbbításig bezárólag.

A 2017. július végéig eltelt 7 hónap alapján megállapítható, hogy a jogorvoslati lehetőségek széles körben ismertek és alkalmazottak a fogvatartottak, volt fogvatartottak és jogi képviselőik előtt, amit érzékletesen támaszt alá az eddig benyújtott, mintegy 5 500 kártalanítási igény, amely nagyságrendileg megegyezik az EJEB-hez 6 év alatt benyújtott keresetek számával.

Zárszó

A Bv. Szervezet a speciális jogintézményekhez kapcsolódó értékelő-elemző munkát és a szükséges kiegészítéseket végrehajtotta. Az utóbbi két és fél év egyértelmű sikerének könyvelhető el a jól működő felhívási rendszer kialakítása, működtetése és a reintegrációs őrizet kiszélesítése. Nélkülözhetetlenek és a munkát nagyban segítik az informatikai fejlesztések, amelyek által egyszerűsödik, és jelentősen felgyorsul az adminisztráció.

Jövőbeni feladatok, elvárt eredmények a legtöbb érintett területnél megfogalmazásra kerültek. Ebből is látható, hogy a dinamikusan fejlődő szakmai környezetben, egy komoly szervezetnél a feladatok értékelése és a fejlesztési lehetőségek keresése folyamatosan szerepet kell, hogy kapjon. A büntetés-végrehajtás ezt a munkát a továbbiakban is folytatja.

JUHÁSZ JÚLIA „BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI PÁRTFOGÓ FELÜGYELŐI TEVÉKENYSÉG A MUNKAERŐPIACI INTEGRÁCIÓ TÜKRÉBEN” CÍMŰ TANULMÁNYA

Előszó

A tanulmány fókuszában a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők (a továbbiakban: bv. pártfogó) tevékenységével összefüggő, munkaerőpiaci integráció fókuszú bűnismétlés-megelőzési módszerek hazai bemutatása áll, amely a gyakorlati munkában megjelenő problémákkal is foglalkozik, továbbá javaslatok megfogalmazására is sor kerül, amelyek megvalósulása esetén a szabadultak reintegrációjában pozitív változás várható.

A tanulmány a Belügyi Szemle 65. évfolyamának 11-12. számában jelent meg teljes terjedelmében, az alábbiakban annak kivonatát olvashatják.

Fel kívánom hívni a figyelmet, hogy a tanulmányban szereplő számadatok nem a jelenleg aktuális statisztikákat tükrözik, hiszen azok 2017 augusztusában készültek.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők tevékenységi körei

„A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő olyan hivatalos személy, aki a támogató és kontroll funkciók érvényesítésével végrehajtja a törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyeletet, az igazságügyért felelős minisztérium, a törvényszék és a bv. szerv megkeresésére környezettanulmányt vagy pártfogó felügyelői szakértői véleményt készít a döntések megalapozásához, továbbá aktívan és hatékonyan részt vesz az elítéltek szabadulásra történő felkészítésében, valamint segítséget nyújt a szabadult elítéltek részére a társadalomba való visszailleszkedésükben. Funkcióját tekintve bűnmegelőzési szakember, akinek legfőbb célja a szabadulás előtt álló és szabadult elítéltek eredményes reintegrációja, ezáltal a visszaesési kockázatuk csökkentése.”¹

Jelen tanulmány elsősorban a bv. intézetben belül végzett szabadulásra történő felkészítést, illetve a pártfogó felügyelet végrehajtásának és az utógondozás jogintézményének részletesebb tárgyalását célozza meg, mivel a bv. pártfogó munkaerőpiaci integrációban betöltött szerepe e tevékenységi körökben jelenik meg legmarkánsabban.

A bv. pártfogó munkaerőpiaci integrációval összefüggő feladatainak bemutatása

Szabadulásra felkészítés

A szabadulásra való felkészítés munkaerőpiaci vonatkozásában a bv. pártfogó személyes kapcsolatainak felhasználásán túl elsősorban a munkaügyi szervekre támaszkodhat. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP)

1 Juhász F. – Juhász J. – Nagy-Mitró L. – Somogyi Zs. B. (2017) pp. 7.

támogatásával 2016-ban minden bv. intézet együttműködési megállapodást kötött a kormányhivatalok foglalkoztatási főosztályaival annak érdekében, hogy a szabadulás előtti információáramlást, valamint a pártfogoltak és utógondozottak munkába állását segítő olyan konkrét kapcsolatokat alakíthasson ki a bv. pártfogó a foglalkoztatási főosztályok kirendeltségein dolgozókkal, amivel pozitív elmozdulás érhető el az álláskeresőként való regisztráció, a közfoglalkoztatásba történő bevonás és a képzéseken való részvétel, valamint a munkaerő-közvetítés terén.

Utógondozás

Az utógondozás olyan, a bv. pártfogók által végzett jogintézmény, amely a szabadultakat önkéntes vállalásuk alapján, szabadulásuk időpontjától kezdődően maximum egy éven keresztül segíti a szabad életben való eligazodásban. Az utógondozás Magyarországon jelenleg nagyon szűk kört érint, ennek oka abban keresendő, hogy a szabadultak – hiába az utógondozásról való tájékoztatás a reintegrációs gondozás idején – saját maguk veszik kézbe ügyeik intézését még akkor is, ha azokkal kevesebb sikert érnek el, mint várják.

Pártfogó felügyelet

A pártfogó felügyelet végrehajtása a bv. pártfogói tevékenység legmarkánsabb része, ahol a kontroll és támogató funkciók leginkább megjelennek. A munkaerőpiaci integráció érdekében a foglalkoztatási főosztállyal való kapcsolatfelvételt – mint a sikerhez vezető egyik lehetséges utat – a bv. pártfogó hangsúlyozza, és ellenőrzi a megjelenési kötelezettségek idején. A bv. pártfogónak nagy szerepe van abban, hogy motivációs beszélgetések alkalmával olyan irányba terelje a pártfogoltak jövőre vonatkozó elképzeléseit, amelyek között a bejelentett, hosszú távú munkalehetőség tölti be a központi szerepet, amelynek legelső állomása az álláskeresőként való regisztráció lehet.

Az eddigi eredmények bemutatása

Noha a bv. pártfogók teljes létszáma nem éri el a hatvanat, mégis rendkívül sokat tesznek a büntetés-végrehajtás érdekében, ezek közül jelen esetben csupán a pártfogó felügyelet számadatait ismertetem. Országos szinten a 2017. július 31-i állapot szerint a pártfogó felügyelet végrehajtása 2717 folyamatban lévő ügyet jelent (a pártfogolt személyek száma némileg alacsonyabb, tekintve, hogy egy pártfogoltnak több, párhuzamos ügye is lehet). 2015. január 1. után rendelkezésre állnak statisztikai adataink, 2015 januárjától 2017 júliusáig csaknem hatezer pártfogolt ügyében rendeltek el pártfogó felügyeletet.² A továbbiakban az elhelyezkedési esélyek nehézségei a teljesség igénye nélkül, a pártfogoltak és utógondozottak csoportját együtt tárgyalva kerülnek bemutatásra.

² A Bv. Szervezet nyilvántartása szerint.

A munkaerőpiaci integráció kérdései a pártfogoltak és utógondozottak körében

Az utógondozott és a pártfogolt, valamint a bv. pártfogó közötti kapcsolat relatíve hosszú időn át fennáll, utógondozás esetén maximum egy, pártfogó felügyelet esetén minimum egy, maximum tizenöt évig, így – egyebek között – a munkaerőpiaci integráció pozitív irányú elmozdulását megalapozó kapcsolat jöhet létre a két fél között.

A bv. pártfogó elsődlegesen saját ismeretési tőkéjét felhasználva tud konkrét munkáltatót ajánlani a szabadultnak, aki sok esetben csak látszólag motivált az elhelyezkedésre, amelynek érdekében erőfeszítéseket leginkább a bv. pártfogó elvárásainak való megfelelési kényszer miatt tesz. A bv. pártfogónak sokszor nagyobb feladat a motiváció felkeltése, mint egy lehetséges munkahely felkutatása.

Általánosságban elmondható, hogy a pártfogoltak és az utógondozottak elhelyezkedése a halmozottan hátrányos helyzetűek körében a legnehezebb. Esetükben a munkára való motiváció is hiányzik, nem ismerik a strukturált időt, nem tudnak szabályokhoz alkalmazkodni, vagy a nehézségeiket normakövető módon rendezni, gyakori a szenvedélybetegség is, így szinte lehetetlen a beilleszkedésük a munkakörnyezetbe.

Összességében kijelenthető, hogy szabadultként munkát találni közel sem egyszerű. Miközben a statisztikák azt mutatják, hogy rengeteg betöltetlen álláslehetőség kínálkozik a munkakeresőknek, a kereslet és a kínálat nem találkozik. Különösen igaz ez a börtönből érkező, hátrányos helyzetű szabadult esetében. Mindenki jól ismeri a hatósági erkölcsi bizonyítvány fogalmát, a büntetett előélet feltüntetése rendkívül negatív tényező a munkakereséskor. A szabadulás után – az ítélet tartamához igazodva – a terheltek három, öt, nyolc, illetve tíz évig viselik a hátrányos jogkövetkezmény e formáját. Különösen azoknál a szabadultaknál gond ez, akiknek megfelelő, keresletképes végzettségük van, ám az elhelyezkedésük az erkölcsi bizonyítványban bejegyzettekre tekintettel szűk korlátok közé szorul.

Természetesen nem csupán az erkölcsi bizonyítványban foglalt bejegyzés okozza a munkanélküliséget, hanem a hiányzó szociális feltételek, az indulatkezelési problémák, a szenvedélybetegségek stb. Ezeket bv. pártfogóként komplexen kell figyelembe venni, és ehhez igazítani a személyre szabott segítő- és kontrollfunkciók alkalmazását.

A külső szervek és szervezetek szerepe a munka világába történő visszavezetésben

Ahogy korábban említettem, a foglalkoztatási főosztályokkal való együttműködéssel lehetőség nyílt a bv. pártfogók számára, hogy tájékoztatást kapjanak az éppen aktuális képzésekről, munkalehetőségekről. Mindemellett fontos az egyéb, civil vagy egyházi szervezetekkel való jó együttműködés kialakítása is. A bv. pártfogók tevékenységi köréhez a társadalmi szervezetek leginkább azon köre kapcsolódik, amelyek fő profilja a szociálisan, anyagilag rászorult emberek segítése, e csoportba a szabadulás után a volt fogvatartottak egy csoportja is beleillik. Tény, hogy hazánkban jelenleg kevés olyan szerv/szervezet működik, amely konkrét munkalehetőségeket tudna ajánlani kifejezetten szabadultak számára. Pozitívumként értékelhető azonban, hogy

a közelmúltban egyre több cég kereste meg a BvOP-t, amelyek képzésekkel egybekötött munkalehetőséget kínálnának a szabadulás előtt álló elítéltek részére.

Az egyházi szervezetek képviselői minden bv. intézetben jelen vannak, ám az általuk nyújtott segítség elsősorban a hívók számára elérhető.

A munkaerőpiaci integráció kiteljesedését gátló jogszabályi környezet a következőkben kerül bemutatásra, amely azért is indokolt, hogy teljesebb képet kaphassunk a munkába állást nehezítő tényezők sokszínűségéről.

A jogharmonizációs törekvések szükségessége

Külföldre utazás

A külföldre kiutazás lehetősége minden olyan volt fogvatartottnak adott, akik letöltötték a büntetésüket, és kedvezmény nélkül szabadultak. Figyelembe kell vennünk azonban azt a fogvatartotti populációt is, akik feltételes kedvezménnyel szabadulva hagyják maguk mögött a bv. intézetet. Magyarországon a *külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény* egyértelműen kimondja, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának utolsó napjáig nem gyakorolhatja a külföldre utazás jogát az a személy, akit végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték. Mint ahogyan azt tudjuk, a feltételes szabadság tartama alatt a büntetés nem számít letöltöttnek, így e törvény értelmében a feltételes kedvezménnyel szabadulók nem élhetnek a külföldre utazás lehetőségével. A pártfogó felügyelet alatt állók külföldre kiutazásának problémája a bv. pártfogók számára is gondot okoz. Egyes esetekben bv. pártfogóként nehéz megtiltani a szabadultnak a kiutazás lehetőségét, hiszen a reintegrációja érdekében éppen ez adná meg a kellő motivációt ahhoz, hogy a visszaesését megelőzzük. A bv. pártfogónak feladatellátása során a törvényi rendelkezéseknek megfelelően kell el látnia munkáját, szükséges az egységes jogi szabályozás megalkotása.

Reintegrációs őrizet

A reintegrációs őrizetbe helyezés jogszabályi feltételei 2017. január 1-jén módosultak, ebből adódóan a jogintézmény alkalmazására jogosult fogvatartottak száma megemelkedett, a tanulmány készítésének idején 320-an töltik reintegrációs őrizetüket.

A jogintézmény alatt állók kapcsán meg kell említeni egy olyan jogszabályi anomáliát, amely a munkába állás lehetőségét korlátozza. A *foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény* (a továbbiakban: foglalkoztatási törvény) kimondja, hogy az álláskeresőként történő nyilvántartásba vétel szünetel a szabadságvesztés időtartama alatt. Mivel a reintegrációs őrizetbe helyezett fogvatartottak büntetés-végrehajtási jogviszonya még fennáll, a foglalkoztatási főosztályok sok esetben megtagadják az álláskeresőként való regisztrációjukat, így a közfoglalkoztatás keretén belül sem tudnak munkát vállalni, illetve képzésben részt venni.

A gyakorlat a kormányhivatalok foglalkoztatási főosztályainak kirendeltségein, megyei szinten sem egységes, a bv. pártfogók visszajelzései alapján több helyen ugyanis a Bv. tv. reintegrációs célkitűzéseit előtérbe helyezve mégis regisztrálják a kihelyezetteket. Fentiekben túl az előzőekben vázolt jogi szabályozás ellenére pozitívumként értékelhető, hogy a reintegrációs őrizetbe helyezettek több mint fele sikeresen elhelyezkedett, megélhetéséről képes önállóan gondoskodni.

Nemzetközi kitekintés

Európai viszonylatban egyedülálló az a magyarországi szervezeti struktúra, amelyben a büntetés-végrehajtás a Belügyminisztérium irányítása alatt működik, és amelybe a pártfogó felügyelői tevékenységek egy része integrálódott 2014-ben.

A tanulmány elkészítésekor nemzetközi kapcsolatokon keresztül sikerült teljesebb képet kapni a környező államok pártfogó felügyelői rendszeréről, valamint azok működési tapasztalatairól. A felméréshez nyolc ország (Ausztria, Csehország, Horvátország, Németország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia) megkeresésére került sor.

Általánosságban elmondható, hogy a környező országokban a pártfogóknak kevés szerep jut a szabadulás előtti felkészítési folyamatban, tevékenységük elsősorban a szabadulás utáni pártfogó felügyeleti feladatok ellátására fókuszál. A környező országokból kapott információk a következőkben foglalhatók össze.

Munkaerőpiaci integráció

A feltételeken szabadlábra helyezettek munkaerőpiacra történő visszatérésének vizsgálata során Litvánia pontos számadatokat szolgáltatott, e szerint a 2017. március 31-i állapot alapján a pártfogó felügyelői szolgálat által ellátott 939 személyből 605 feltételeken szabadlábra helyezett elítélt (62%) tudott munkát találni, 291-en (30%) regisztrált álláskereső-, 30-an (3%) pedig oktatásban vettek részt. E számarányok a munkaerőpiaci integráció kapcsán felülmúlják ugyan a magyarországi számokat, de megjegyzendő, hogy a pártfogoltak száma hazánkban több mint háromszorosa a litván számadatoknak.

Magyarországon pártfogó felügyelet alatt 2017 júliusában 2717 ügyben 2572-en álltak, közülük 604-en (23,5%) munkanélküliek, 1012-nek (39,3%) rendben van a megélhetése akár bejelentett vagy alkalmi munka, közfoglalkoztatás, egyéb ellátás, illetve nyugdíj címén. Képzésben tízen vettek részt.

Meg kell említeni azt is, hogy a pártfogó felügyelet alatt állók több mint harminc százalékának nincs megadva munkaerőpiaci státus a bv. pártfogók által használt nyilvántartási rendszer adatai szerint. Ennek oka egyebek között, hogy a pártfogoltak egy része (474 fő) még szabadságvesztés-büntetését tölti, ezért ezen adatok kitöltése a bv. pártfogók részéről nem releváns.

A nemzetközi kitekintésen túl a tanulmány során elengedhetetlen a munkaerőpiaci integrációban leginkább érintett célcsoport, a pártfogó felügyelet alatt állók kérdőíves vizsgálata tapasztalatainak bemutatása.

Kutatási eredmények

A tanulmány elkészítése során tehát pártfogó felügyelet alatt állók kérdőíves felmérésére került sor, amelyben munkaerőpiaci integrációjuk folyamatáról tettünk fel kérdéseket.

A kutatási időszakban 108 pártfogolt vállalta önként a kérdőív kitöltését. A rendelkezésre álló válaszok számából jól látható, hogy a felmérés által hozott statisztikai adatok nem tekinthetők általános érvényűnek és reprezentatív jellegűnek sem, ezt mindenképpen szem előtt kell tartanunk az eredmények értékelésekor.

A válaszadók 36,4 százaléka egyáltalán nem érzi problémásnak a büntetett előélet adta elhelyezkedési lehetőségeket, miközben 29 százalékuk nagy problémaként, 28 százalékuk pedig problémásként definiálta, így tehát 57 százalékuk szerint problematikus a munkához jutás büntetett előéletüként, további 2,8 százalék véli úgy, hogy teljes mértékben ellehetleníti a munkához jutást. Ebből az eredményből jól látszik, hogy a pártfogó felügyelet alatt állók – ahogy azt korábban kifejtettem – valóban nehézkesnek élik meg a szabadulás utáni elhelyezkedést.

A szabadulás utáni elhelyezkedéshez szükséges idő vonatkozásában az látható, hogy a válaszadók 39,3 százaléka két héten, 28 százalékuk egy hónapon, 13 százalékuk három hónapon belül el tudott helyezkedni. Egyáltalán nem tudott munkába állni 9,3 százalékuk, 5,6 százalékuk inaktív munkaerőpiaci státusú (például nyugdíjas).

A betöltött munkakörök kapcsán elmondható, hogy a válaszadók többsége olyan pozícióban dolgozik, amely betanított jellegű, illetve segédmunka, emellett meghatározó a szakmunkások száma is, utóbbi kettő leginkább az építőipar területén jellemző. Foglalkoztatási jogviszonyukról megállapítható, hogy a megkérdezettek több mint felének (54,2 százalék) rendszeres, bejelentett munkaviszonya van, ennek elérésében részben a bv. pártfogók is közreműködtek. Ezt követi az alkalmi munkások száma (26,3 százalék), majd a munkanélküliek aránya (12,1 százalék).

A munkába álláshoz való segítségnyújtás kapcsán megállapítható, hogy a válaszadók 46,7 százaléka a bv. pártfogó mellett a családi, baráti kapcsolatokat és az ismeretségi kört jelölte meg, mint támogatói kört. Ebből 41,6 százalék kért további segítséget nemcsak a munkába állással, de egyéb ügyeivel (életvezetés, segélyhez jutás stb.) kapcsolatban is a bv. pártfogótól. További 29,9 százalékukat visszavárták régi munkahelyükre, illetve önerőből találtak munkát, így segítséget nem igényeltek; 9,3 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy kizárólag a bv. pártfogó segítette őket munkához. Ezekből az eredményekből kitérünk, hogy két domináns csoport különíthető el a pártfogolti populációban. Egyik részük családi, baráti kapcsolatait által, illetve önerőből oldja meg elhelyezkedését, másik részük ebben a bv. pártfogó felügyelő segítségét kéri. Utóbbi számadatok a megkérdezettek azon javaslatait is tartalmazzák, amelyek a konkrét bv. pártfogói segítségnyújtásra irányulnak. Hangsúlyozandó, hogy többségük azt szeretné, ha szabadulásuk után a bv. pártfogó azonnal munkalehetőséghez juttatná őket. Sokan az információáramlást, a munkalehetőségek naprakész ismeretét fogalmazták meg bv. pártfogói támogatási lehetőségként.

A pártfogoltak 47,9 százalékának száz- és kétszáz ezer forint közötti a havi bruttó átlagjövedelme, 31,8 százalékuk ötven-száz ezer forintot keres, 9,3 százalékuk kétszáz ezer forint feletti jövedelemmel rendelkezik. Ezzel szemben 8,4 százalékuknak abszolút nincs vagy maximum ötvenezer forint a jövedelme, utóbbi kör nagyjából lefedi a munkanélküliek vizsgálatban megjelenő arányát. Magyarországon a 2017 januárjától júliusig tartó időszakban a Központi Statisztikai Hivatal szerint a bruttó átlagkereset 290 300 forint³, ebből jól látható, hogy a pártfogoltak jövedelme jóval ez alatt van.

A korábban ismertetett jogszabályi környezet, a nemzetközi tapasztalatok és a kutatási eredmények alapján a továbbiakban különböző fejlesztési irányok megfogalmazására kerül sor.

3 KSH Gyorstájékoztató: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker1706.html

A jövőbeli fejlesztési lehetőségek irányai

Összességében elmondható, hogy az elmúlt időszakban megfigyelhető a szabadulás előtt állók és a már szabadultak munkaerőpiaci integrációjának pozitív irányú elmozdulása, a jelenlegi rendszer működése részben elegendő ahhoz, hogy a bűnismétlési kockázatok minimalizálását szolgálja, ám a fejlesztési lehetőségek továbbra is nyitva állnak.

A társadalmi szerepvállalás erősítése

A tanulmány érinti az igazságügy és a bv. pártfogói tevékenységek végrehajtásában partnerként részt vevő szervezetek és szervezeteket annak érdekében, hogy közös együttműködéssel hatékonyabb eredmények szülessenek a szabadulók társadalmi reintegrációjában. A jelenlegi szociális ellátórendszer nincs teljes mértékben felkészülve a börtönből szabadult, lakhatási lehetőséggel nem bíró, halmozottan hátrányos helyzetűek ellátására és kezelésére. Fontos lenne olyan intézmények létrehozása, amelyek felkészülten tudják fogadni a szabadulókat, és megfelelő tudásbázissal bírnak a bv. intézetből szabadulók pszichés státusa, szükségletei és a beavatkozási lehetőségek kérdésében. Éppen ezért fontos a félutas házak létjogosultsága is. Ezek több európai országban nemcsak a lakhatás megoldására fókuszálnak, hanem segítik a társadalmi integráció érvényesülését több szegmens vonatkozásában is, ez hazánkban is üdvözlendő lehet. Érdemes lenne tehát megfontolni egy olyan félutasház-rendszer kialakítását, amely konkrét és világos szabályozókkal és lehetőségekkel tudja fogadni a szabadulókat, akiknek a kiválasztása és felkészítése már a bv. intézetben megkezdődne – természetesen a bv. pártfogók segítő közreműködésével.

A büntetés-végrehajtás szerepvállalása

A büntetés-végrehajtásnak a fogvatartottak oktatása, képzése, munkáltatása az elsődleges feladata annak érdekében, hogy megelőzze a visszaesésüket. A teljes körű foglalkoztatás megvalósítása mellett azonban megfontolandó lehet olyan egyéb előnyök kidolgozása, amelyekkel elérhető, hogy a képzésben való részvétel céljaként a részt vevő fogvatartottak egy része ne csak az ösztöndíjat lássa, hanem azt a törekvést, amely a foglalkoztatási rendszerük kidolgozása kezdetén megfogalmazódó jogalkotói szándék volt.

A szabadulásra való felkészítést – amely természetesen elsősorban állami feladat – jelenleg a bv. pártfogók végzik a reintegrációs szakterülettel való szoros együttműködésben, ugyanakkor érdemes lenne megfontolni társadalmi szervezetek ütemezett, a biztonsági szempontok maximális betartása mellett megvalósítható nagyobb fokú bevonását.

Jelenleg is folynak egyeztetések a BvOP-n annak kapcsán, hogy néhány országos lefedettségű vállalat foglalkoztatna szabadult elítélteket, szigorú feltételek mellett (például csak az első fegyelemsértésig tartják fenn a jogviszonyukat). A jelenlegi elképzelés szerint e vállalatok a fogvatartottakat még a bv. intézet falain belül kiválasztanák, és felkészítenék a szabadulás utáni munkavégzésre, valamint a betöltendő munkakör szerinti feladatot be is tanítanák nekik azzal a feltétellel, hogy meghatározott időtartamig a cégnek dolgoznak majd (ez a gyakorlat Csehországban is megfigyelhető).

A jogszabályi módosítások lehetséges keretei

A reintegrációs őrizet jogintézménye sikeres, ám még inkább akkor teljesebben ki, ha az álláskeresőként való regisztráció kapcsán megtörténik a foglalkoztatási törvény módosítása, amely szükséges és sürgető. Különösen azon megyék vonatkozásában lenne ez előremutató lépés, amelyekben a közfoglalkoztatásba való bekerülés adja az elhelyezkedési, megélhetési lehetőségek java részét, amiben pedig a jelenlegi jogi környezet miatt nem minden esetben vehetnek részt a jogintézmény hatálya alatt álló elítéltek.

A hosszú ítéletet töltők szabadulás utáni segítségnyújtásának az utógondozás keretén belül megvannak ugyan a törvényi keretei, ám szükséges azok megtöltése tartalommal, valamint kiterjesztése a pártfogó felügyelet alatt álló szabadultak körére. Ehhez szakmai egyeztetések szükségesek állami és egyéb külső szervezetekkel, továbbá ki kell dolgozni az érintettek lakhatási és munkaerőpiaci módszerének gyakorlati vázát. A külföldre utazás tiltása – tekintettel a nemzetközi bűnügyi együttműködésre – álláspontom szerint nem indokolt, sok esetben az eredményesebb reintegráció hiúsul meg egy-egy szabaduló életében az említett korlátozás miatt. A külföldre utazásról szóló törvény módosítása időszerű, hiszen lépést kell, hogy tartson a megváltozott munkavállalási igényekkel, és szem előtt kell tartania, hogy itthon köztudottan nehéz a szabadulók elhelyezkedése.

Összegzés

Egy Gál⁴ által végzett utánkövetéses vizsgálat során a szabadulók által legtöbbször megnevezett igény a biztos munkahelyre, a megoldott lakhatásra, a központosított szervezeti segítségnyújtásra és szabadulás előtt a külső viszonyokra történő felkészítésre vonatkozott. A tanulmányban hangsúlyoztam a munkaerőpiaci integráció szerepét a visszaesési kockázatok csökkentésében, ehhez kapcsolódva pedig bepillantottam a bv. pártfogók által végzett tevékenységi körökbe, amelyeket részletesen bemutattam a munkaerőpiaci integrációval összefüggésben. Ennek középpontba állításával a bv. pártfogók által végzett áldozatos munka, annak szükségessége és súlya is megjelent, ez motivációs erőként hathat a felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatók számára annak érdekében, hogy tanulmányaik végeztével a bv. pártfogói hivatást válasszák.

A bv. pártfogó felügyelői rendszer fennállása óta elért sikerek megismerése után az elhelyezkedést nem minden esetben megkönnyítő jogi környezetre és a szükséges társadalmi szerepvállalásra is igyekeztem rávilágítani annak érdekében, hogy a vázolt javaslatokkal, fejlesztési lehetőségekkel a szakma közelebb kerülhessen a még teljesebb feladat-megvalósításhoz.

A nemzetközi kitekintés teret engedett a környező országok gyakorlatának bemutatására, ennek alapján a magyar bv. pártfogó felügyelői rendszer különlegesnek, szervezeti felépítésében egyedinek mondható, ezzel sokkal inkább szolgálja a szabadulásra való felkészítést mindamellett, hogy a börtön kapuján való kilépés után is a szabadult elítéltek segítségére van. A kutatási eredmények – amelyek nem tekinthetők reprezentatívnak – igazolták, hogy a bv. pártfogóhoz lehet és érdemes fordulni, ez a szakma létjogosultságát mutatja.

4 Gál L. (2015)

A tanulmányban megjelenő beavatkozási lehetőségek mind csak egy-egy lehetséges irányt vázolnak, azonban a későbbiekben az ez irányú elmozdulás pozitívként hatna a visszaesési arányok csökkentésére.

Felhasznált irodalom

Gál Levente: A munkaerőpiacon innen, a börtönön túl. In: Albert Fruzsina (szerk.): Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest, 2015, 23–59. o.

Juhász Ferenc – Juhász Júlia – Nagy-Mitró Lilla – Somogyi Zsófia Borbála: A bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok. Segédanyag. H. n., 2017

KSH Gyorstájékoztató. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker1706.html>

Jogszabályok

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény

A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény

A külföldi utazásról szóló 1998. évi XII. törvény

Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. t.

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. évi KIM rendelet

A fogvatartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása során, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 11/2014. (XII. 13.) IM rendelet

A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet

Az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények, valamint egyes büntetőjogi tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2016. évi CIII. törvény

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF „A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET BELSŐ KONTROLLRENDSZERE – AZ INTEGRITÁSI RÁNYÍTÁSI RENDSZER FEJLESZTÉSÉNEK KÉRDÉSEI, TEKINTETTEL A SZERVEZETI KULTÚRÁRA, AZ ETIKAI ÉRTÉKEKRE ÉS A BELSŐ KONTROLLFOLYAMATOKRA” CÍMŰ TANULMÁNYA

Bevezetés

Megvalósíthatósági tanulmányomban bemutatom és elemzem – a teljesség igénye nélkül – a Büntetés-végrehajtási Szervezet belső kontrollrendszerének és az integritásirányítási rendszer működtetésének és fejlesztésének elvi alapjait és gyakorlati megvalósításának tapasztalatait.

A Büntetés-végrehajtási Szervezet belső kontrollrendszere és integritásirányítási rendszere a szervezetrányítás eszközeként magába foglalja mindazokat a szervezet-szabályozó eszközöket, eljárásokat, gyakorlati módszereket és szervezeti struktúrákat, amelyek támogatást nyújthatnak a vezetésnek a szervezeti célok elérésében, megelőző és/vagy feltárási módon jelezhetik a szervezeti célok elérését akadályozó eseményeket.

A téma megközelítésekor elsődlegesen a büntetés-végrehajtás (továbbiakban: bv.) parancsnoki állománya, a belső kontroll koordinátor, a belső kontroll referensek, a folyamatgazdák feladataira fókuszáltam, figyelmet fordítva azokra a területekre, ahol a rendvédelmi szervek sajátos helyzetéből adódóan az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Intr.) hatálya nem érvényesül.

Tanulmányom a belső kontrollrendszer működtetéséhez, az integritást sértő események elméleti és gyakorlati megközelítéséhez kíván segítséget nyújtani az olvasók, valamint a bv. parancsnokai és előljárói számára, egyrészt a folyamatok modellezésével, másrészt a kapcsolódó jogszabályok és fogalmak összegyűjtésével.

Felelősség és elvárások a jogszabályok tükrében

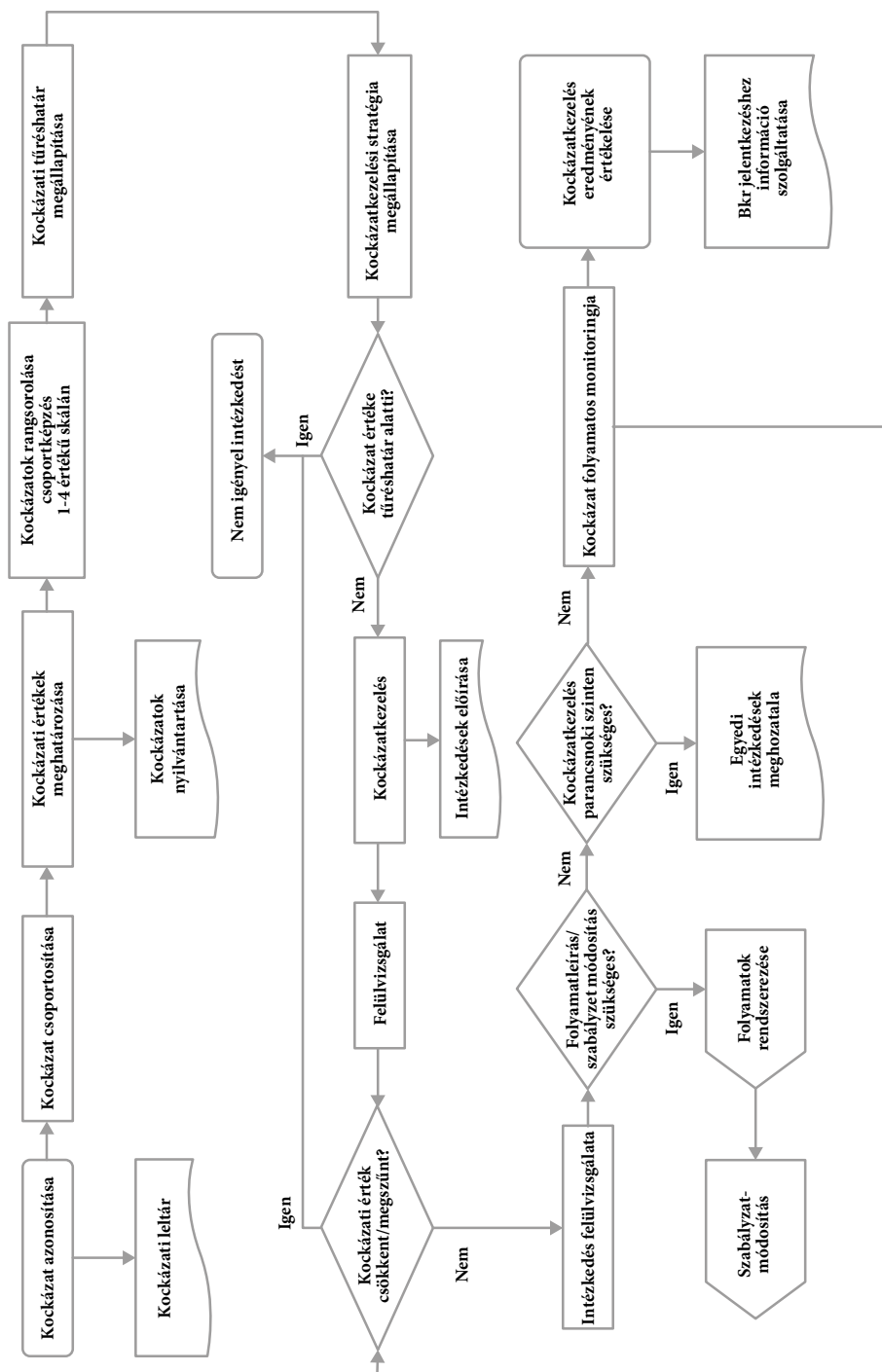
A Büntetés-végrehajtási Szervezet parancsnoka felelős a belső kontrollrendszer keretében a – szervezet minden szintjén érvényesülő – megfelelő kontrollkörnyezet, integrált kockázatkezelési rendszer, kontrolltevékenységek, információs és kommunikációs rendszerek, nyomon követési rendszer (monitoring) kialakításáért, működtetéséért és fejlesztéséért.⁵

A Büntetés-végrehajtási Szervezet belső kontrollrendszerével szemben megfogalmazott vezetői elvárások közé tartozik, hogy dinamikus módon legyen képes követni a Büntetés-végrehajtási Szervezet stratégiai céljaiban, szakmai feladataiban bekövetkező változásokat a jogszabályi változások függvényében. Követelmény, hogy a kontrollok alkalmasak legyenek az új, módosult vagy kiterjesztett feladatok követésére.

Integrált kockázatkezelési rendszer új elvárásai, a feltételek, felelősök, folyamatok

A Büntetés-végrehajtási Szervezet belső kontrollrendszerének öt eleme közül (kontrollkörnyezet, integrált kockázatkezelési rendszer, kontrolltevékenységek, információs és kommunikációs rendszer, nyomon követési rendszer - monitoring) a kockázatkezelés biztosítja azt, hogy a szervezeti célok elérését veszélyeztető kockázatok azonosításra, értékelésre kerüljenek és a beavatkozás után a lehető legalacsonyabb szintre csökkenthetőek legyenek. A Bkr. a szervezet minden tevékenységére és kockázataira kiterjedően előírta a kockázatok felmérését, értékelését és kezelését is magába foglaló komplex kockázatkezelési rendszer kialakítását. Az Intr. az integritási és korrupciós kockázatok felmérésére és kezelésére tartalmazott kötelező előírásokat.

5 A költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet 3. §

1. ábra: A Büntetés-végrehajtási Szervezet kockázatkezelési folyamatábrája 2017.

KONFERENCIÁK,
PROJEKTEK

Szabályozottság – ellenőrizhetőség

Követelmény, hogy a Büntetés-végrehajtási Szervezetnél jelentkező feladatok teljesen körbehatároltan legyenek meghatározva a feladatot végrehajtók munkaköri leírásában. Ezek biztosítják az alapot az ellenőrzési nyomvonalak kidolgozásához, mivel minden egyes feladatnak, amit az adott szervezeti egység végrehajt, tételesen szerepelni kell az ellenőrzési nyomvonalban. A nyomvonalak kialakításának jelentősége abban mutatkozik meg, hogy segítségével feltérképezhető a szervezet összes folyamatában rejlő működési kockázat.

Elvárás, hogy a folyamatgazdáknak együtt kell működniük a belső kontroll koordinálására kijelölt szervezeti felelőssel.

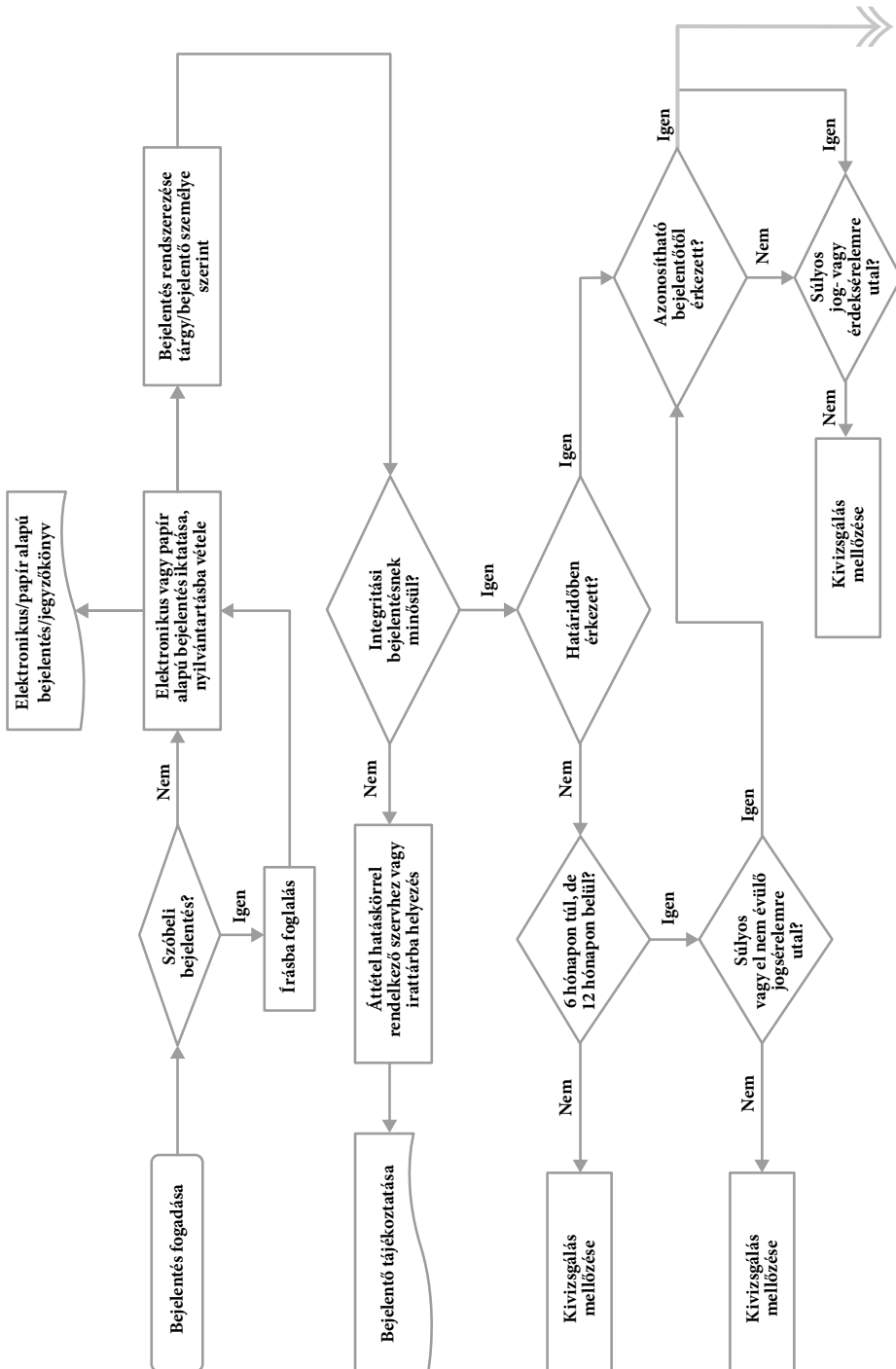
Parancsnoki, előjárói felelősség biztosítani, hogy az általa vezetett szervezeti egység – irányított vagy felügyelt – tevékenységei, folyamatai a hatályos törvényeken, jogszabályokon alapuló, azokkal mindenben összhangban álló belső szabályzatok, utasítások alapján valósuljanak meg. A szabályozottság korszerűsítését folyamatosan, összhangban a központi jogszabályok és más külső tényezők változásával kezdeményezzék, intézkedjenek a változások átvezetéséről és azok betartatásáról.

A szabályozók változásával összhangban a belső kontroll koordinátor, a belső kontroll referensek tevékenységei között helyet kap a bejelentések fogadásának és az azzal kapcsolatos tevékenységeknek a koordinációja is. A Büntetés-végrehajtási Szervezetnél kidolgozásra került és belső szabályozásban rögzített a szervezet működésével összefüggő panaszok, integritási és korrupciós kockázatokra vonatkozó bejelentések fogadásának és kivizsgálásának rendje (melyet a 2. és a 3. ábra szemléltet).

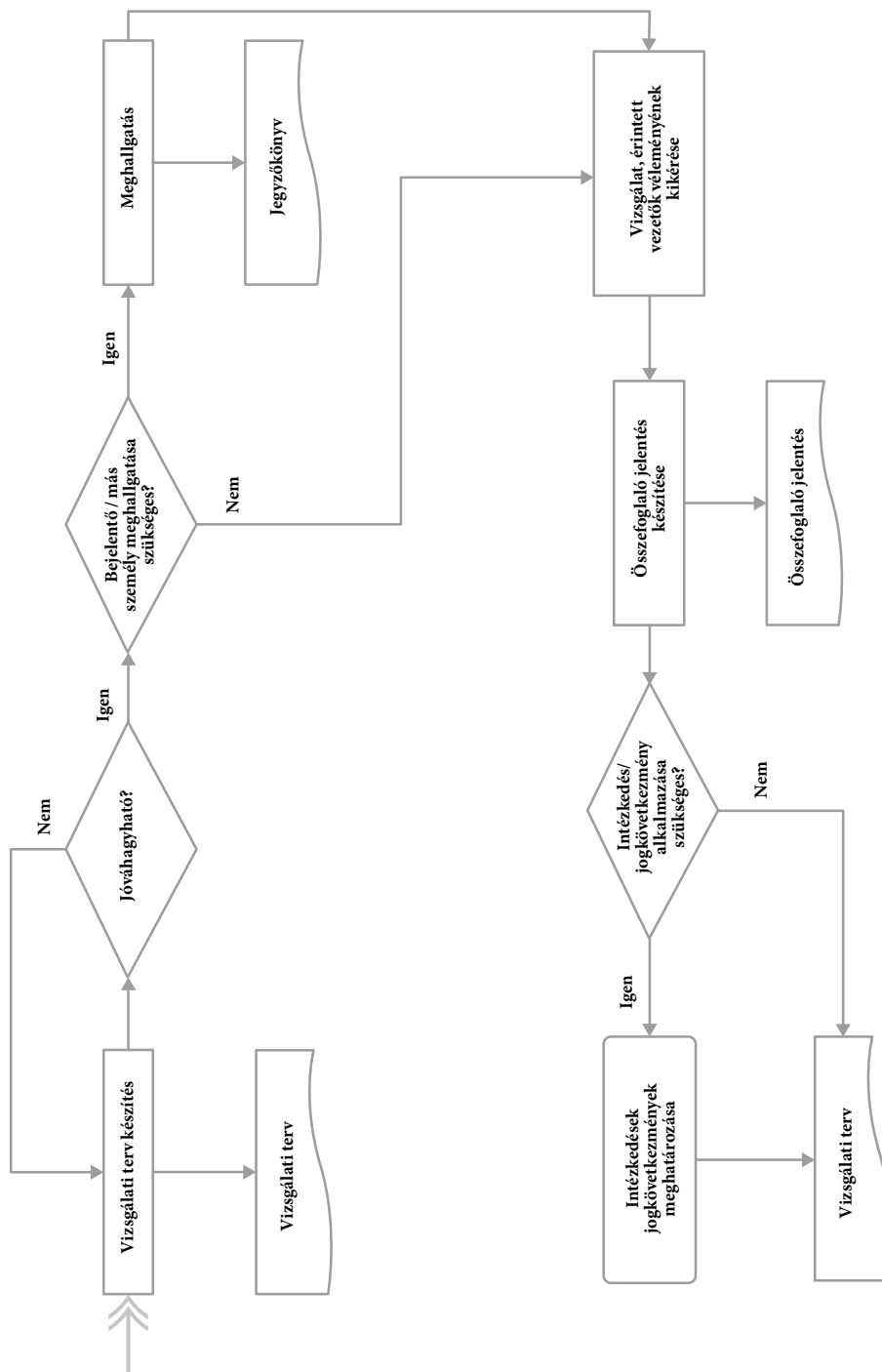
Összegzés

A Büntetés-végrehajtási Szervezet belső kontrollrendszerének és az integritás-irányítási rendszer bevezetésének és fejlesztésének témaköre a felelős szervezeti irányítás kulcsterülete. Ennek kiépítettsége és működtetésének hatékonysága biztosítja és támogatja a szervezeti integritást, a megalapozott vezetői döntéseket, csökkentheti a visszaélések számát és segítheti a szervezeti célok elérését.

Tanulmányomban a nemzetközi és hazai kutatásokat összegző jelentésekből, szakmai cikkekből, tudományos műhelyek eredményeiből szemléltem. A Büntetés-végrehajtási Szervezet integritás-irányítási rendszerének fejlesztéséhez kapcsolódó megvalósíthatósági tanulmányom elsődlegesen azt a gondolatot kívánta megerősíteni, hogy a belső kontroll koordinátor feladataként ellátott operatív irányítási terület koordinációja meghatározó a szervezet stratégiai céljainak eléréséhez.

2. ábra: Az integritást sértő események kezelésének folyamatábrája a Büntetés-végrehajtási Szervezetben
1. rész

3. ábra: Az integritást sértő események kezelésének folyamatábrája a Büntetés-végrehajtási Szervezetben
2. rész

VESZELI DÁNIEL JÁNOS BV. ALEZREDES „A RENDVÉDELMI SZERVEK KÖZÖTTI AUTOMATIZÁLT INFORMÁCIÓMEGOSZTÁS ÉS -ELÉRÉS” CÍMŰ TANULMÁNYA

A XX. század végének és a XXI. század elejének technikai fejlődése eljuttatta az emberiséget az úgynevezett Big Data-korszakba, ahol már megszokott, sőt mindennapos jelenség az önmagukban csak igen kis információs értékkel bíró adatok tömeges gyűjtése és tárolása. Ezek értelmezése, egymással való kombinálása vagy összevetése, valamint a belőlük történő következtetések levonása lassanként önálló tudományággá (és korunk egyik legjobban fizetett szaktudásává) válik. A ma még jellemzően a civil szférában megfigyelhető tendenciák célja általában a felhasználói élmény szintjének növelése, a bevétel maximálása, esetleg a kiadások csökkentése. Ezek közül minimum a kiadások csökkentése, de jellemzően az ügyfélélmény is fontosságot élvező közösségi cél, így a Big Data-megoldások várhatóan rövid időn belül egyre nagyobb, akár meghatározó szerepet töltenek majd be az állami szektorban, és ezen belül természetesen a rendvédelmi (bűnügyi, büntetés-végrehajtási) igazgatásban is, ahol azonban érezhető egy ma még nem teljesen megfogalmazható „közegellenállás” a téma kapcsán. Ennek jelen írás sem a részletes bemutatását, sem pedig a feloldását nem vállalhatja, mindamellett kísérletet tehet egy lehetséges kiindulópont felállítására, amely a már ma is létező technológiai megoldásoknak, és a hatályos szabályozási környezetnek egyaránt megfelelően képes az adatok hasznosulását és hasznosítását lehetővé tenni a rendvédelmi szervek között.

A Big Data elv

Egy olyan sokrétű és nagyszámú adatot kezelő szervezetnek, amelyen a büntetés-végrehajtás, kiemelt fontosságú felmérnie az elmúlt bő tíz év leginkább felkapott adatkezelési és -értelmezési tendenciáját. Ez a Big Data-elv, amelyet első ízben *John R. Mashey*, a kaliforniai székhelyű Silicon Graphics Inc. vezető kutatója illetett ezzel a névvel, egy 1998-as előadásában.⁶ Az azóta számtalanszor újragondolt, feldolgozott és „megreformált” idea szerint az akár – sőt rendszerint – több forrásból származó, nagy mennyiségű információ feldolgozása és értékelése képes akár iparági jelentőségű összefüggések, konklúziók felállítását megalapozni. Ez a viszonylag egyszerűnek hangzó megállapítást nem véletlenül egy vezető számítástechnikai cég munkatársa tette – az ezredfordulóra ugyanis a feldolgozó kapacitás képességei már megengedték az angolban 3V-nek nevezett tulajdonságokkal, vagy helyesebben inkább nehézségekkel jellemezhető adattömegek megbízható feldolgozását. Mashey modellje és levezetése különösen jelentős megállapítás volt azt figyelembe véve, hogy ekkor még a ma már szinte létfontosságúnak gondolt közösségi média korszaka előtt jártunk, amikor az emberek (a civil és az üzleti életben egyaránt) lényegesen kisebb jelentőséget tulajdonítottak a nem saját maguk által vezetett adattárak információs értékének.

6 John R. Mashey: Big Data and the Next Wave of Infrastrass. Morgan Kauffmann Publ., San Francisco, 1996. Web: static.usenix.org/event/usenix99/invited_talks/mashey.pdf

A hivatkozott 3V tehát az információs társadalom adatait általánosan jellemző tulajdonságokat jelöl, úgymint:

– *Volume*, azaz mennyiség: a modern életvitelhez (egyszemélyi és családi szinten éppen úgy, mint vállalati vagy közigazgatási környezetben) szervesen hozzátartozik a kezelt adatok mennyiségének növekedése. Ez egyrészt az elért, elérhető, vagy rendelkezésre álló adatok körét jelenti, de megjelenik benne az azok minősége által keletkeztetett, és az elfoglalt tárhely nagyságában kimutatható növekedés is, amit nem véletlenül szoktak exponenciálisan emelkedőként leírni. Ezt könnyedén alkalmazhatjuk a büntetés-végrehajtási nyilvántartásokra is, ha belegondolunk, hogy tíz évvel ezelőtt a fogva tartott személyek adataira szinte kizárólag szöveget tartalmazott, míg mára már a fényképek és képfájlként digitalizált dokumentumok is elválaszthatatlan részei a nyilvántartásoknak. Utóbbiak persze jóval terjedelmesebbek is, így a Big Data ilyen megközelítésben akár szó szerint is vehető.

– *Velocity*, azaz sebesség: a nyomtatott, hírközlő jellegű sajtó csökkenő piaci jelenlétének az oka nem az emberek ignoranciája a hírek iránt, és nem is a fogyasztói árverseny elvesztése az ingyenes tartalmakkal szemben. A probléma inkább az, hogy az újságok többségükben a tegnapi híreket közlik frissként, ami egyáltalán nem versenyképes az online újságok folyamatosan frissülő tartalmával, és még ennyire sem a közösségi médiával, ahol a világ túlsó felén pár perce történt eseményhez (mint adathoz) már szabad hozzáférésünk lehet⁷. Észszerű vitapont lehet itt a klasszikus újságok javára az adatforrás hitelessége és az átadott információ mélysége, ugyanakkor a sebesség szempontjából az „up to date” adat már nem egy dátumot (napot), hanem valós jelen időt, akár töredék másodpercet jelent az embereknek, és ez lényegében el is döntötte a versenyt. Ez a hatás szintén megfigyelhető a büntetés-végrehajtási nyilvántartások területén, amelyek az utóbbi években a naponta frissülő adatbázisok (mondhatni az újságok) irányából a valós idejű (kvázi online-tartalomszerű) megoldások felé tolnak.

– *Variety*, azaz változatosság: az univerzum rendezőelvé a rendezetlenség, egyebek között ezért is olyan nehéz megismerni, mivel elsőként rendet és rendszert kell felállítani, amelyben a megfigyelés elvégezhető. A Big Data változatossága (bár sokan így gondolják) nem az adatok tartalmára utal, vagyis nem az írja le, hogy milyen sokféle adat elérhető bármely témával összefüggésben. Ehelyett ezek feldolgozási nehézségére utal, amennyiben az adatok megjelenési formáinak széles skáláját helyezi előtérbe, ami az összehasonlítást, közös értékelést nehezíti meg. Ezt a rendvédelemre nem olyan könnyű megfeleltetni, de talán úgy érdemes elgondolni, hogy például a rendőrség és a büntetés-végrehajtás is kezel és keletkeztet adatokat személyek meghallgatásáról, de amíg ez az egyik szervezetnél videorögzítéssel történik, a másiknál jegyzőkönyv felvételével. A két adatforrás összehasonlítása, közös értékelése így nehezített.

Mielőtt néhány büntetés-végrehajtási példát hoznánk a Big Data működésére és arra, hogy szinte észrevétlen módon milyen minőségi ugrást jelenthet az emberek életében, szót kell ejteni a legnagyobb hátrányáról is. Éppen az adatok tömegessége okán az ilyen elemzések által kimutatott összefüggések, tendenciaváltozások és predikciók

7 Ez a Magyarországon egyértelműen domináns Facebook esetében is megfigyelhető, de az olyan, kizárólag szűk terjedelmű vagy rövid időre szóló információs csatornát kínáló médiafelületeken csúcsosodik ki, mint a Twitter vagy a Snapchat.

mindig csak a „micsoda” kérdésre felelnek, de szinte soha nem adnak választ a „miértre”. Egy termékbevezetést megelőző Big Data-vizsgálat a várható fogyasztói magatartást keresi, de nem ad választ a célcsoport gondolkodásáról vagy motivációiról. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a Big Data-elemzéssel vagy -feldolgozással kimutatott jelenségek ne lennének mélyebben kutathatók, de azt el kell fogadni, hogy kizárólag az összegyűjtött adatok értékelése a lehető legritkább esetben fog feltárni ok-okozati kapcsolatokat.

Big Data „jellegű” tevékenység a büntetés-végrehajtásban

Hasonló működési logikán alapuló megoldások jelenleg is fellelhetők a magyar büntetés-végrehajtás adatkezelési és -feldolgozási gyakorlatában. Ezek az üzleti (szolgálati) folyamatok logikájának oldaláról vizsgálva részben megfeleltethetők a jelen írás alapjául szolgáló, szervezetek közötti információegosztásnak, ellenben az informatikai háttér oldaláról lényegesen egyszerűbbek annál, hiszen minden megoldás kizárólag a büntetés-végrehajtás zárt célú, homogén rendszerkörnyezetében valósul meg. A következő három példa a civil szektorból ismertetett modellekhez való hasonlóság szerint, a kevesebbtől a több egyezőség irányába haladva mutatja be, hogy a Big Data jellegű funkciók és felhasználás 2017-re már a szervezeti kultúra és tevékenység integrált részévé vált.

Bevezetése idején is több modulból állt a Főnix alkalmazásrendszer, ezek száma 2017. második fél évére megközelítette a húszat. A képzeletbeli fontossági sorrend elején természetesen a fogvatartotti alap nyilvántartási rendszer áll a maga mintegy kétezer képernyőjével, több tízezer elemből álló kódszótár- és partnertörzsével, valamint a benne szereplő 198 018 személy mintegy 421 615 elektronikusan nyilvántartott, a fogva tartásra vonatkozó adatával.⁸ Az e mellett működő modulok (például egészségügyi, pártfogó felügyelői, ruházati, munkáltatási, pénzügyi, letételezési, élelmezési) jellemzően visszahivatkoznak, vagy akár közvetlenül felhasználják a fogvatartotti alap nyilvántartási rendszer egyes adatait.

Egy másik Főnix modul, a vezetői információs rendszer az előzőnél jóval nagyobb hasonlóságot mutat a Big Data megoldásokkal. Ebben a modulban előre definiált lekérdezések futtathatók, ahol a paramétereket részben a felhasználó tudja beállítani. A például a fogvatartottak létszámát és elhelyezését, vagy munkával történő foglalkoztatásukat elemző adatsorok a Főnix más alrendszeireiből teljesen automatikusan veszik át a szükséges adatokat, továbbá azokat több helyen grafikusan is ábrázolják. Természetesen a koncentrált, vezetői szintű adatok alapján számos olyan hatásvizsgálat, ellenőrzés, vagy intézkedési terv végrehajtására kerül sor, amelyek már a háttérfolyamatokra és ezek összefüggéseire, a kiváltó okokra és a lehetséges kifizési irányokra (összességében a már többször említett „miértre”) is kiterjednek. Fontos ugyanakkor belátni, hogy a vezetői információs rendszerben a több helyről gyűjtött, aggregált, és kompakt formában közölhető adatok célja nem az okok elfedése, hanem egy olyan vezetői szabadság és tájékoztatás megtartása, ahol az előljárók a főbb adatok alapján rendelkezhetnek el az egyes témakörök részletesebb kifejtését.

8 A fogvatartotti alap nyilvántartási rendszer 2.0.0.170629 verziójában, a 2017. 07. 31-i adatbázis-állapot szerint végzett felmérés alapján.

A büntetés-végrehajtásnál alkalmazásban lévő, a Big Data jellemzőkkel leginkább bíró megoldás a prediktív mérőeszközök rendszere. Ennek lényege, hogy a fogvatartott befogadásakor felvett, több szempont szerint differenciált kérdőívek adatainak rögzítése nyomán egy algoritmus megbecsüli a szabadságelvonás egyes kritikus területein (például a szerhasználat, a szökés, az informális csoportban betöltött vezető szerep) várható kockázatokat. A várt hatás szerint minél több input adat kerül be idővel a rendszerbe, akkor mind az összehasonlítási és elemzési mélység, mind pedig ennek hatására a becslések várható pontossága növekedni fog. Azaz, a nagyon nagy mennyiségű, változatos körülményekről szóló és adatokat tartalmazó információt ez a rendszer úgy értékeli ki és ad azokról összefoglaló (összehasonlítható) adatot, hogy a büntetés-végrehajtási szakmai munkát befolyásoló kockázatok ismeretében a szakemberek a megfelelő biztonsági intézkedésekről és/vagy kockázatsökkentő lehetőségekről, továbbá a reintegrációs célkitűzésekről megalapozott döntést tudjanak hozni. Fontos azonban kiemelni, hogy a teljesen letisztult Big Data-modelltől eltérően a prediktív mérőeszközök rendszere az alany egyéni igényeire koncentrálna, vagyis nem kizárólag eredmény szemléletű, mint a vázolt egyes megoldások. Innen nézve ez a rendszer épít a Big Data alap gondolatára, de tovább is viszi.

A rendvédelmi jelleggel nyilvántartott adatok jellemzői

Annak érdekében, hogy vázolhassuk a szervezetek közötti információmegosztás módszereit, előzetesen szükséges áttekinteni, hogy a dedikáltan ebből a célból keletkezett, vagy ilyen ügkörben felhasznált adatoknak az adatkezelő szempontjából mely sajátosságai kiemelt fontosságúak. Itt egy olyan, egyszerűsített modell felállítását a cél, amelynek alapján az akár nagyban különböző adatszolgáltatási technikák és rendszerek jobban összehasonlíthatóvá válnak. Véleményem szerint itt három alapvető ismérvet kell megvizsgálnunk, amelyek sorrendisége is egymásra épülést, az előző hatás tovább erősítését jelenti.

A rendelkezésre állás a leginkább alapvető követelmény, azt reprezentálja, hogy a rendvédelmi adatigény egyáltalán tud-e találkozni a megfelelő adatforrással. Két vetülete a jogi és a technológiai rendelkezésre állás. Jogi értelemben azt a korábban már említett, normatív felhatalmazást jelenti, amely megengedi a rendvédelmi szervnek (illetve e szerv munkatársának), hogy megismerje, kezelje, és saját feladatai, céljai elérése érdekében felhasználja a más szerv kezelésében lévő adatokat. A technológiai vetület ennek a megismerésnek a gyakorlati megvalósulása, vagyis hogy a rendvédelmi szerv számára milyen eljárásban állhat rendelkezésre a szükséges információ. A saját feldolgozási kapacitással nem kezelhető, vagy csak áttételeken keresztül (más szervek hozzájárulásával, engedélyével) beszerezhető adatok rendelkezésre állási mutatója értelemszerűen akkor is jóval alacsonyabb, ha amúgy a megismerésükre és felhasználásukra vonatkozó jogi felhatalmazás erős.

Másodsorban említhető a megbízhatóság mint az adatok hitelességét megtestesítő tulajdonság. Az előző bekezdésben szereplő rendelkezésre állási kritériummal összefüggésben itt már kimutatható az egymásra épülés, amennyiben a véges adatfeldolgozási kapacitást a számos, rendelkezésre álló információ közül arra kell fordítani, amelyeket teljesen megbízható forrásként kezelünk. Ez gyakorlatilag szinte lefedi a Big Data ismérveknél kifejtett *veracity* fogalmat, de egyben számos többletjelentést is

hordoz. Ilyen például az aktualitás, azaz hogy a kapott adat a feldolgozáskor reális és valós állapotot tükrözze, ne legyen elavult. Ugyanilyen fontos a teljesség, amennyiben az az adatforrás lesz a leginkább megbízható, amely a szükséges információk minél teljesebb körét biztosítja a rendvédelmi felhasználás céljából. De ebbe a kategóriába kell sorolni az értelmezhetőséget is, mivel a többes jelentéstartalmú adatok alapján lehetséges, eltérő következtetések egyértelműen megbízhatóság ellen hatnak.

A harmadik meghatározó információmegosztási tulajdonság a sebesség. Azt mutatja meg, hogy a rendelkezésre álló és megbízhatónak tekintett információs források irányából milyen időigénnyel lehetséges adatot kinyerni a rendvédelmi felhasználás céljából. Fontos itt megfogalmazni, hogy a sebesség az adatok „mozgásának” időigénye mellett magában foglalja az adatigénytől egészen az adat rendelkezésre állásáig bekövetkezett teljes időmúlást, de az információ feldolgozásához szükséges időt már nem. Utóbbira úgy lehet tekinteni, mint a rendvédelmi felhasználás, például nyomozás munkai igényére, amit egy specializált megjelenési forma vagy rendszeres adatszolgáltatás tud rövidíteni ugyan, de ekkor sem lesz ez alapfeladata az adatok átadását lehetővé tevő környezetnek. Itt egyértelműen a „gyorsabb a jobb” elve érvényesül, illetve ezt próbálják meg az állami, ezen belül a rendvédelmi szervek általánosan érvényesíteni.

1. ábra: Az adatkapcsolat szempontjából fontos tulajdonságok egymásra épülése

Minden megoldást vagy fejlesztési elképzelést azzal együtt szükséges értékelni, hogy az 1. számú ábrán látható piramis csúcsához közelebb lévő tulajdonságok csak az alattuk lévő(k) stabilitása esetén láthatják el funkciójukat. Ennek megfelelően valamennyi Big Data-megoldás vázolója vagy épp értékelése során elsősorban a rendelkezésre állást, ez után a megbízhatóságot, végül pedig a sebességet kell értékelni. Természetesen ez egy okkal nagyon kevés variánst alkalmazó modell, aminek nem az adatok valamennyi releváns tulajdonságának felmérése a célja, hanem a már jelenleg is alkalmazott, ilyen célú megoldások egy lehetséges továbbfejlesztésének bemutatása.

Az online lekérdező modul bemutatása

Abból a felvetésből kiindulva, hogy a rendőri szervek irányából érkező adatkéréseket a büntetés-végrehajtási szervek csak kivételesen ritka esetekben tagadják meg, megállapítható a rendvédelmi adatkérés és információátadás kimondottan jó eredményessége. Ez elsődlegesen az adatkérőkön múlik, amennyiben hiánytalanul belefoglalják a kéré-

seikbe az azonosításhoz szükséges adatokat, a célhoz kötöttségre való utalást, illetve a megválaszolendő kérdéseiket (vagyis pontosan körülírják az igényelt adattartalmat). A kevés számú, megtagadott adatszolgáltatás jellemzően az azonosítási adatok hiányára vezethető vissza, ami – mint látni fogjuk – ebben a rendszerben kizárt.

A megoldás egy mondatba sűrítendő lényege, hogy a rendőrségen e jogkörrel felruházott felhasználók, saját elhatározásuk alapján, közvetlen kapcsolaton keresztül érhetik el a büntetés-végrehajtás központi nyilvántartását, ahol szűkítő adatok megadásával a jelenleg vagy korábban fogva tartott személyek összesen 116 kiemelt adatköréhez férhetnek hozzá. Különösen hangsúlyos a „vagy korábban” szövegrész, amennyiben a korábbi hasonló funkcionalitás kizárólag az aktualitás szerint bv. intézetben tartózkodó személyek adatait tette elérhetővé, amely csak részben fedte le az adatkérők igényeit.

Szükséges azt is számba venni, hogy milyen input szükséges egy sikeres lekérdezéshez.

- *Ügyszám*: minden esetben kötelező, szabad szöveges mező, a rendszer nem indít keresést ennek hiányában, de nem ellenőrzi az ide beírt tartalmat. Funkciója az adatszolgáltatás jogszabályi alapjának és/vagy célhoz kötöttségének dokumentálása. Ez történhet jogszabályi hivatkozással (például a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 71. §-ának jelölésével), saját ügyszámmal (akár Robotzsaru-iktatószámmal), vagy egyéb leírással, amelyet a felhasználó alkalmasnak talál az adatkérés aktuális és későbbi azonosítására.
- *Fogvatartott nyilvántartási száma*: ez az egyedi büntetés-végrehajtási adat mindig egyértelműen azonosít egy fogva tartást, és a hozzá tartozó természetes személyt. Ha ez az adatkérő rendelkezésére áll, akkor kizárt a többes találat lehetősége, így a természetes személyazonosító adatok megadása nem is szükséges.
- *Személyes adatok (családi és utónév, anyja neve, születési idő)*: ha a megkereső nincs birtokában a nyilvántartási számnak, akkor e természetes személyazonosító adatok mindegyikét meg kell adnia. Ezeket a beírt módon veti össze a rendszer a büntetés-végrehajtási nyilvántartás tartalmával, és a teljesen megegyező személyt kínálja fel találatként.
- *„Keresés szabadultak és végszállítottak között is” jelölő*: a korábbi verzióhoz képest jelentős előrelépés, hogy az adatkérő döntése alapján (amely a jelölőnégyzet használatában nyilvánul meg) az összes archív elektronikus adatra is kiterjesztheti a keresést, valamint az épp két büntetés-végrehajtási intézet között szállított személyeket is figyelembe veszi a program. Fontos megjegyezni, hogy a személyes adatok megadása esetén itt több találat is elképzelhető azoknál, akik több nyilvántartási számmal is szerepelnek az adattárban.

Feltételezve a sikeres lekérdezést, az eredményül kapott listában kiválasztva a keresett személyt (fogva tartást), a program már az előre definiált adatokat tartalmazó képernyőre irányítja a felhasználót. A felület a korábban már említett, 116 adatkört összesen 11 adattáblára bontottan tartalmazza. Ebből elsődlegesen a személyes adatok szűkített verzióját jeleníti meg, amely tovább részletezhető a lenyíló ablakokkal. Ezen felül a jobb oldali tartalomjegyzékben is kiválaszthatók az egyes adattáblák, amelyhez a program automatikusan odanavigál. A lenyíló táblák alkalmazása egyszerre kínálja a kiemelkedő szoftverergonómiát és áttekinthetőséget, illetve lehetővé teszi az adattovábbítási

nyilvántartás specifikus vezetését is. Emellett a Big Data rendszerekre jellemző módon, a több forrásból származó adatokat úgy rendezi össze, hogy a felhasználó szabadon dönti el, hogy azok közül aktuális igényei szerint mit kíván megtekinteni.

Az adattovábbítási napló egy a felhasználók által alig észrevehető, mégis kulcsfontosságú funkcióként teszi lehetővé a közvetlen lekérdezést. Az adattáblák oldalra történő belépéssel az aktuális felhasználóhoz rendeltlen egy bejegyzés készül, ami az átadott (itt monitorra kiírt) adatokról szól. Ha a felhasználó bármelyik lenyíló táblát használja, az újabb sort keletkeztet a naplóban. Ilyen módon csak azok az adatok kerülnek az adattovábbítási naplóba, amelyek megjelenítéséért tevélegesen tett – kattintott – a felhasználó, de ezen adatok mindegyikét és minden esetben úgy tekintjük, hogy a kereső felületen megadott „ügyszámra” hivatkozással a büntetés-végrehajtás átadta. Hozzáadott értéként említhető még az egyes felhasználói csoportok tevékenységét (az általuk generált naplóbejegyzéseket) felügyelni képes és jogosult felhasználói szint, amellyel a rendőrségen belül is szavatolhatják a jogszerű alkalmazást, felhasználó kezelést, és a kiváló minőségbiztosítást.

Megállapítható tehát, hogy a bemutatott megoldás és adatátadási módszer biztosítja a rendőri szervek számára a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 29. § (1) bekezdésében foglalt, teljes körű tájékoztatásnak a különleges szak tudás nélkül kezelhető részét, ennek során pedig a célhoz kötött adatszolgáltatásra, a személyes adatok védelmére, és az adattovábbítás dokumentáltságára vonatkozó követelményeket is automatikusan teljesíti.

Összegzés

Megkerülhetetlennek látszik az a tény, hogy a jelenkorban elérhető és vélhető vagy valós értékkel bíró információknak már csupán az egyszerű tömege folyamatosan megújuló adatkezelési és feldolgozási megoldásokat követel meg, ami új iparágak, szolgáltatási szegmensek és új személyes készségek megjelenéséhez vezet. Ez alól a tendencia alól az állami szféra, és annak részeként a nyilvántartások vezetése, kezelése tekintetében évszázados hagyományokkal bíró rendvédelmi terület nem vonja ki magát, de a civil szféra kísérletező és a bukás esélyét is magában hordozó megoldásainál némileg megfontoltabban, a jogszerűség és szakszerűség folyamatos fenntartása mellett keresi a megoldásokat az újabb feladatokra. A minőségi feladatellátáshoz nélkülözhetetlen szervezetközi együttműködés keretében biztosítandó adatok akadálymentes átadási gyakorlatának értékelése során láthattuk, hogy a civil szférában már bizonyított Big Data-modell sajátosságai eredményesen, esetenként akár kibővülve jelennek meg a büntetés-végrehajtási szakmában, ami főképp a sebesség mint kritikus tényező szempontjából jelent újítást.

A bemutatott, 2017-es fejlesztésű online lekérdező modul az információmegosztás legjellemzőbb ágára és irányára reagálva kész és képes arra, hogy a rendőrségi és a büntetés-végrehajtási szervezetek közötti adatkapcsolatot új szintre emelje. Várakozásaink szerint már rövid távon bizonyítja, hogy az egységnyi információigény kielégülését az automatizált rendszerek minden olyan esetben gyorsítani tudják, amikor az adatok gyűjtése, küldése, értékelése vagy felhasználása nem igényel speciális szakértelmet. Ennek két, egyenként is értékelhető pozitív hatásmechanizmusa érhető el hosszabb távon: – A büntetés-végrehajtási adatok felhasználójaként a rendőrség szakembereinek rendvédelmi ismeretköre folyamatosan bővül, így visszajelzést szolgáltathatnak nemcsak az online lekérdező modul fejlesztési irányait, de az egységes rendvédelmi

- nyilvántartási, adatkezelési és információáramlási gyakorlatait és eljárásait illetően is. Ugyanez az ismeretszerzés tehet elérhetővé későbbi fejlesztési ütemeket, amelyekben már több, ezen alapismeretekre épülő adatot és információt is meg lehet osztani. Nem feledkezhetünk meg a viszonyosság elvéről sem, hiszen jóval szűkebb körben, de a büntetés-végrehajtás is visszatérően igényel és használ fel rendőrségi adatokat, amelyekre a jelen írásban vázolt modell ugyanúgy alkalmas.
- Tekintettel a büntetés-végrehajtási adatokra való, szerteágazó igényre, a kifejtett releváns adatkör (így az online lekérdező modul funkcionalitása) nem kizárólag a rendőrségi szervek számára releváns. Ennek megfelelően már a valós szolgálati felhasználás korai szakaszában vizsgálni lehet és kell a más szervezeteknek történő kijáánlást és bevezetést. Elsődleges ezek között természetesen a rendszer korábbi verzióját is alkalmazó Országos Bírósági Hivatal és háttérszervei, valamint azok a rendvédelmi szervek, amelyek jogszabályokban foglalt feladataik ellátása során rendszeresen vagy visszatérően igényelnek a büntetés-végrehajtás nyilvántartásában kezelt adatokat.

Felhasznált irodalom

- A Főnix Rendszer On-line Lekérdező Interfészének rendszerleírása. Konasoft Kft.-Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2017
- Mashey, John R.: Big Data and the Next Wawe of Infrastress. Morgan Kauffmann Publ., San Francisco, 1996
- Mayer-Shönberger, Viktor – Cukier, Kenneth: Big Data: A Revolution That Will Transform How We Live, Work, and Think. HVG Kiadó Zrt., Budapest, 2013
- Prisznyák Szabolcs: (2013): On-line együttműködés a rendvédelemben. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról. Pécs, 2013 [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV.] <http://pecshor.hu/periodika/XIV/prisznyaksz.pdf>

Internetes hivatkozások

- https://en.wikipedia.org/wiki/Big_data
- <https://intellipaat.com/blog/7-big-data-examples-application-of-big-data-in-real-life/>
- <http://blogs.teradata.com/data-points/big-data-examples-from-global-brands/>

DR. PÁZSIT VERONIKA ÉS DR. TALLÓDI ZOLTÁN „BÖRTÖNZSÚFOLTSÁG KONTRA NEMZETÁLLAMOK” CÍMŰ TANULMÁNYA

Az elmúlt években az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: „Bíróság”) előtt több kártérítés iránti eljárás indult Magyarországgal szemben amiatt, hogy a fogvatartottak számára előírt minimális mozgáster nem biztosított. A Bíróság a jelentős ügyteherre tekintettel 2015. március 10-én rendszerszintű jogsértést megállapító, úgynevezett „vezető” ítéletet (pilot judgment) hozott a Varga és társai kontra Magyarország ügyben (14097/12., 45135/12., 73712/12., 34001/13., 44055/13. és 64586/13. számú kérelmek) a börtöntúlsúlyfóltságot kifogásoló panaszok tekintetében. A Bíróság a kérelmezők

által leírt börtönkörülményeket összességükben értékelte és megállapította, hogy azok a kérelmezőkkel szemben az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: „Egyezmény”) 3. cikkébe ütköző megalázó bánásmódot eredményeztek. A Bíróság ezen túlmenően az Egyezmény 13. cikkét érintően sérelmezte, hogy az érintettek számára nem áll rendelkezésre hatékony hazai jogorvoslat panaszaiuk orvoslására.

Az Országgyűlés 2016. október 25-én fogadta el azt a törvényjavaslatot, amelynek révén hazánk eleget tehet a Bíróság által megfogalmazott elvárásoknak a sérelem bekövetkezésének megelőzését célzó preventív típusú, illetve a sérelem bekövetkezése esetén megfelelő kompenzációt biztosító jogorvoslat megteremtésével. Az új jogintézmények a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvénybe (a továbbiakban: „Bv. tv.”) kerültek beiktatásra. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvényt 2016. november 4-én hirdették ki, a módosítások pedig 2017. január 1-én léptek hatályba. Ezen fejlemény következményeként a Bíróság 2016. novemberében felfüggesztette az összes ilyen tárgyú kérelem vizsgálatát 2017. augusztus 31-ig.

A tanulmány utal arra, hogy milyen szerepet tölt be a börtönsúfoltság kérdése a Bíróság napirendjén. Egyre több országban egyre több kérelmező fordul jogorvoslatért a bíróságához. A börtönsúfoltsággal kapcsolatos magyar és nem magyar ügyek a bíróság napirendjén is fontos helyen szerepelnek.

A Bíróság követendő példaként az olasz megoldást javasolta figyelembe venni. A *Torreggiani és mások kontra Olaszország* (43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10 és 37818/10) ügyben Strasbourg ugyanis ugyancsak megállapította a börtön-túlsúfoltság szisztematikus és strukturális jellegét, és kötelezte az olasz államot, hogy egy éven belül tegyék meg a szükséges lépéseket a probléma kezelésére hatékony jogorvoslat bevezetésével.

A Bíróság döntésében felállította azokat a szempontokat, amelyeket a jogorvoslat hatékonysága körében értékel. Ebből következően a magyar kompenzációt biztosító új jogintézménynek meg kell felelnie a Bíróság által meghatározott hatékonysági követelményeknek, amelyek az alábbiak:

- a döntést rövid időn belül, objektív alapon meghozzák;
- a határozatot megfelelően indokolják;
- a döntést késedelem nélkül végrehajtják;
- a megítélt kártérítési összeg nem „ésszerűtlen”, vagyis nem indokolatlanul alacsony – ugyanakkor lehet kevesebb, mint amit a Bíróság ítélné meg.

Ezen követelményekre figyelemmel került a magyar szabályozás kialakításra. A tanulmány – a téma nemzetközi kitekintésű bemutatása mellett – a zsúfolt elhelyezési körülmények miatti sérelem megelőzésére és hatékony orvoslására bevezetett hazai jogintézmények hatályosulásának vizsgálatát végzi el. Részletesen bemutatja a sérelem megelőzését szolgáló panasz mechanizmus és a sérelme bekövetkezése esetén megfelelő kompenzációt biztosító jogorvoslatokat.

A tanulmányban vizsgálatra kerülnek a benyújtott kártalanítási kérelmek jellemzői statisztikai adatokkal is reprezentálva. A Bíróság ítéleteiben a kártérítés összegét a nem megfelelő alapterületű zárkában eltöltött idő, valamint az egyéb elhelyezési körülmények

számbavétele alapján számítja ki. A Bíróság ítéleteiben megjelenő egyéb körülmények hivatkozási alapként visszaköszönnek a hazai kártalanítási kérelmekben. A kérelmekben megjelenő alapvető jogokat sértő egyéb elhelyezési körülmények vizsgálata az Igazságügyi Minisztériumhoz 2017. július 15. napjáig, a kifizetés teljesítése érdekében megküldött 149 büntetés-végrehajtási bírói határozat indokolása alapján történt. A tanulmány számos táblázata képet ad a kártalanítási kérelmek jellemzőiről, példaként álljon itt a jogintézmény hatálybalépését követő első hat hónap bírósági ügyviteli adatait reprezentáló táblázat.

Összesítő a törvényszékek kártalanítási ügyekkel kapcsolatos ügyviteli adatairól

Törvényszék	Kártalanítási iránti kérelmek száma (db)					Elutasított kártalanítási kérelmek száma (db)					Kártalanítási kérelemnek helyt adó döntések száma (db)					Folyamatban maradt kártalanítási kérelmek száma (db)				
	1-2.	3.	4.	5.	6.	1-2.	3.	4.	5.	6.	1-2.	3.	4.	5.	6.	1-2.	3.	4.	5.	6.
	hónap					hónap					hónap					hónap				
Balassagyarmat	4	14	0	22	39	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	14	0	22	39
Budapest környéki	10	2	2	16	18	0	0	0	3	2	0	2	1	13	14	10	0	1	0	0*
Debreceni	10	5	3	7	11	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	10	4	3	7	11
Egri	4	4	10	18	21	0	2	0	0	0	0	1	0	1	0	4	1	10	17	21
Fővárosi	6	14	9	24	20	0	2	0	0	0	6	1	8	2	1	0	0	1	4	3
Győri	8	0	9	5	8	0	0	0	0	0	0	0	9	0	8	8	0	0	5	0
Gyulai	4	1	6	13	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	6	13	3
Kaposvári	2	3	5	2	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	5	2	5
Kecskeméti	5	57	42	49	55	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	57	42	49	55
Miskolci	6	28	67	48	8	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	6	27	67	48	8
Nyíregyházi	6	5	31	3	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	5	31	3	39
Pécsi	1	0	2	1	4	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	4
Szegedi	29	40	32	76	56	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27	40	32	76	56
Szekszárdi	3	3	4	4	7	0	0	0	0	1	0	0	2	1	1	3	3	2	3	5
Székesfehérvári	51	0	80	70	92	1	0	0	0	2	0	0	1	1	7	50	0	79	69	81
Szolnoki	1	2	1	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	4	2
Szombathelyi	27	31	61	33	33	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	27	30	61	33	33
Tatabányai	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0
Veszprémi	1	1	8	7	6	0	0	2	0	1	0	1	1	3	3	1	0	5	4	1*
Zalaegerszegi	1	3	1	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2	1	2	1
Összesen:	17	21	37	40	43	3	6	2	3	6	7	1	2	3	5	16	18	34	36	36
Mindösszesen	1603					20					139					1436				

Forrás: Országos Bírósági Hivatal

*A Budapest Környéki Törvényszék esetében 1 áttétel és 1 egyéb befejezés; a Nyíregyházi Törvényszék esetében 3 egyéb befejezés; a Székesfehérvári Törvényszék esetében 1 áttétel és 1 egyéb befejezés; a Veszprémi Törvényszék esetében 1 egyéb befejezés

A tanulmányban górcső alá kerül, hogy a magyar jogorvoslati megoldás mennyiben felel meg a Bíróság által felállított követelményrendszernek. Ennek körében a kártalanítási eljárás gyakorlati nehézségeinek vizsgálatára is sor kerül.

A meginduló eljárásokra figyelemmel a Kormány kérte a Bíróságot, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panaszt, illetve az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási kérelmet fogadja el hatékony hazai jog-

orvoslatnak, amelyet a 3. cikkkel kapcsolatban a Bírósághoz forduló kérelmezőknek az Egyezmény 35. cikkének 1. bekezdésével összhangban minden esetben ki kell meríteniük.

Fontos fejlemény a tárgykörben, hogy a Domján kontra Magyarország ügyben hozott, 2017. november 23-án közzétett határozatában a Bíróság az újonnan bevezetett jogorvoslati mechanizmusok hatékonyságát vizsgálta. Megállapította, hogy az eddigi tapasztalatok alapján a preventív és a kompenzációs jogorvoslat egyaránt alkalmasnak bizonyul a börtönszűfoltyságból – és egyéb, nem megfelelő fogvatartási körülményből – eredő egyezményesértékek hatékony orvoslásának biztosítására, továbbá a kompenzációs jogorvoslat során megítélhető kártalanítás napi összege is a Bíróság gyakorlatának megfelelően került meghatározásra.

BORDÁCS LÁSZLÓ ÉS RÓZSA SÁNDOR „FOGVATARTOTTAK CSALÁDI KAPCSOLATAINAK VIZSGÁLATA ÉS AZOK MEGŐRZÉSÉNEK, FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI” CÍMŰ TANULMÁNYA

A büntetés-végrehajtási tapasztalatok tükrében kijelenthető, hogy a családi élet olyan stabilizáló erő lehet, amely a bűnelkövetőt társadalmi adaptációra, proszociális identitás kialakítására sarkallja, elősegítve ezzel a bűnelkövetéssel való felhagyás és a bűnözői karrierből való kilépés folyamatát. Mindezt figyelembe véve különös hangsúlyt kap a büntetés-végrehajtás egyik alapelve, amely szerint a szabadságvesztés nem szakíthatja meg az elítélt pozitív emberi és társadalmi kapcsolatait, és kiemelt feladat a családi kapcsolatok megőrzése, a fogvatartottak házastársi, szülő-gyermek, valamint egyéb hozzátartozói kapcsolatainak rendezése. Ennek megvalósulása egy megbízható diagnosztikai folyamattal megalapozott, több szakterület munkáját integráltan felhasználó, a fogvatartottak családi kapcsolatait fejlesztő és helyreállító rendszer segítségével érhető el.

Kutatásunk célkitűzései között szerepelt a családi és hozzátartozói kapcsolatok jelentőségének empirikus igazolása, a jelenlegi családi/hozzátartozói kapcsolatok megőrzésére, fejlesztésére és helyreállítására vonatkozó büntetés-végrehajtási gyakorlat áttekintése, illetve olyan diagnosztikai eszközök kipróbálása és fejlesztése, amelyekkel eredményesen megvalósítható a fogvatartottak családi kapcsolatainak vizsgálata, a beavatkozások fókuszának meghatározása. A jelen összefoglalóban a kutatás módszertanát, illetve a felhasznált mérőmódszereket nem részletezzük, az eziránt érdeklődők a korábbi tanulmányunkban olvashatnak bővebben erről.⁹

A bűnelkövető és társas kapcsolatai

A családi kapcsolatok olyan erős kötelékek, amelyek kiemelt szerepet játszanak a fogvatartottak támogatásában mind a börtönben töltött idő alatt, mind pedig a szabadulás

⁹ Bordács, László és Rózsa Sándor: Fogvatartottak családi kapcsolatainak vizsgálata és azok megőrzésének, fejlesztésének lehetőségei. Belügyi Szemle, 65. 160-190.

utáni társadalmi reintegrációban.¹⁰ Gyakran megfigyelhetők azonban a fogvatartottak társas kapcsolatainak negatív aspektusai is. A családtagoknak, rokonoknak, barátoknak számos esetben van szerepük a bűncselekmények elkövetésében, a szabadságvesztés időtartama alatti rossz közérzet kialakulásában és fenntartásában, illetve a szabadulás után akár az integráció akadályai is lehetnek.

Sajnos gyakori, hogy a fogvatartási idő előrehaladtával a családi kötelek egyre inkább meglazulnak. Persze a fogvatartott mindezt nem mindig így éli meg: előfordul, hogy a szabadulás pillanatában is olyan fantázia él benne, amelynek nincsen realitás alapja, hiszen például a társa már rég mással él, a gyerekei pedig elzárkóznak a kapcsolattartástól. Hégyely¹¹ a fogvatartottak családi kapcsolattartásának vizsgálata során megfogalmazta a fogvatartottak realitásérzékének effajta elvesztését, illetve az önbecsapást, mely sok esetben a reintegráció akadályává is válhat amiatt, hogy ellehetleníti az esélyek és lehetőségek reális felmérését, illetve a nehézségekre való alapos felkészülést.

Változás a családi és párkapcsolatokban a szabadságvesztés hatására

Bíró¹² kutatásában a megkérdezett fogvatartottak közül többen is beszámolnak róla, hogy kapcsolatuk a származási családdal, főleg a szülőkkel, szorosabb, jobb lett. Emögött az állhat, hogy mind a szülők, mind pedig a fogvatartott hosszan megtapasztalhatták egymás hiányát, és igyekeztek egymásnak érzelmi támogatást nyújtani a börtön nehéz időszaka alatt. A testvérekkel történő kapcsolattartás azonban sokszor csalódás forrása a fogvatartottak számára: a kint maradtok élnek tovább az életüket, egyéb elfoglaltságaik gyakran fontosabbak a kapcsolattartásánál. A párkapcsolatokat a börtönbüntetés minden esetben kemény erőpróba elé állítja. Jelentős részük az egymástól távol töltött idő alatt meggyengül, a felek elhidegülnek egymástól. Összességében a párkapcsolatok nagyobb részéről elmondható, hogy elbuknak a kényszerűségből külön töltött idő megpróbáltatásai alatt.

A családi és társadalmi kapcsolatok támogatása a büntetés-végrehajtásban

A fogvatartottak kapcsolattartásának lehetőségei: levelezés, csomag küldése és fogadása, telefonbeszélgetés a bv. intézet által biztosított telefonnal, látogató fogadása, látogató bv. intézeten kívüli fogadása, kimaradás, eltávozás. A kapcsolattartás kizárólag akkor engedélyezhető, ha ahhoz a fogvatartott által megkeresett fél kapcsolattartói nyilat-

10 Maria Sapouna – Cathetine Bisset – Anne Marie Conlong – Ben Matthews: What Works to Reduce Reoffending: A Summary of the Evidence Justice Analytical Services Scottish Government. Justice Analytical Services Scottish Government, 2011.

11 Hégyely Péter: A fogvatartottak családi kapcsolattartásának társadalmi és területi összefüggései. *Gradus*, vol. 3, no 1, 2016, 392–396. o.

12 Albert Fruzsina (2015): Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest

kozatban hozzájárult. Az egyes kapcsolattartási formák engedélyezése és korlátozása a szabadságvesztés végrehajtási fokozataira és rezsimjeire¹³ vonatkozó rendelkezések alapján történik. A kapcsolattartás a fogvatartó bv.intézet által ellenőrizhető.¹⁴

Kapcsolattartási lehetőségek áttekintésekor mindenképpen meg kell említeni a „*társadalmikötődés-programot*”, mint újabb jogintézményt, amelynek célja a fogvatartottak még hatékonyabb reintegrációjának elősegítése. Ennek során a társadalmi kötődés erősítése érdekében az elítélt jogosult havonta legfeljebb tíz nap eltávozásra; felügyelet nélkül külső munkahelyen dolgozni; tanulmányainak büntetés-végrehajtási intézetben kívüli folytatására. A társadalmikötődés-program feladata a befogadó környezet erősítése, illetve szükség esetén segítség a családi kapcsolatok helyreállításához, a korábbi munkahelyre történő visszahelyezés elősegítése, új munkahely keresése, további társadalmi kapcsolatok lehetőségének feltárása, a lakhatás megteremtésének elősegítése.¹⁵

A családi kapcsolatok fejlesztése és helyreállítása a büntetés-végrehajtás rendszerében

Jelenleg a Bv. törvény, valamint a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a fogva tartott személyek családi kapcsolatainak fejlesztése és helyreállítása érdekében végzett foglalkozásokat fiatalkorúak esetében nevesíti. Részükre saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a bv. intézet engedélyével, háromhavonta családi konzultáció megtartására ad lehetőséget, amely a bv. intézetben megvalósuló kötetlen kapcsolattartási forma. A fiatalkorú – a bv. intézet lehetősége szerint – saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a bv. intézet engedélyével családterápiás foglalkozáson is részt vehet, amelynek számát a terápiás szükségletek határozzák meg. A bv.-törvény a fiatalkorú reintegrációs őrizetének alkalmazási feltételei közé sorolja a szabadságvesztés végrehajtása alatt legalább egy alkalommal családterápiás foglalkozáson vagy családi konzultáción való részvételt.

A magyar büntetés-végrehajtási gyakorlatot áttekintve látható, hogy a bv. intézetekben több típusú családi kapcsolatok fejlesztését és helyreállítását célzó foglalkozás elérhető az elítéltek eredményes reintegrációjának érdekében, ezek a szabadulásra való felkészítésnek is fontos részei. Megvalósulásukat, feltételeiket helyi, intézetparancsnoki intézkedésekben, civil szervezetek bevonása esetén pedig együttműködési megállapodásokban szabályozzák. Ezek a foglalkozások, illetve módszerek aktuálisan – innovatív

13 Rezsim: az egyéniesítés alapelvehez igazodó, az elítélre vonatkozó reintegrációs célok megvalósítását biztosító végrehajtási környezet, amelyet A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény céljaival összhangban a bv. szervek vezetői hoznak létre, amely lehet enyhe, általános vagy szigorú.

14 A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény, továbbá a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet.

15 A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény, továbbá a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet.

jellegük, külsős szakemberek bevonásával vagy programelemként történő megvalósulásuk okán, értelemszerűen – nem minden magyarországi bv. intézetben elérhetők. Ezek közé tartozik: a családi beszélő, családi nap, családi konzultáció, családterápiás foglalkozás/családi tanácsadás¹⁶, családi döntéshozó csoportkonferencia, valamint az „Esti mese” – meseterápiás eszközök a fogvatartottak társadalmi reintegrációjában című program.¹⁷ Fontos kiemelni, hogy az említett foglalkozások önmagukban való alkalmazása is eredményes lehet, de érdemes lenne ezeket rendszeresen, célzottan, összehangoltan és rendszerben működtetni. Meg kell jegyezni, hogy e foglalkozások igénybevételét célszerű fogvatartotti kérelemhez kötni, egyéni elbírálás alapján az adott bv. intézet parancsnokának engedélyezni, tekintettel azokra a kutatási eredményekre, amelyek kiemelik, hogy bizonyos családok támogatják a fogvatartott kriminális életmódját, és hátráltathatják a reintegrációs folyamatot.¹⁸

A kutatás célja

A vizsgálat megtervezése és lebonyolítása számos cél köré szerveződött, melyeket az alábbiakban foglalunk össze:

Bemutatni a fogvatartottak családi kapcsolatainak megőrzésére és fejlesztésére irányuló büntetés-végrehajtási gyakorlatot, mint átvételre érdemes intézeti „jó gyakorlatokat”.

A börtönpszichológusi gyakorlatba beemelni a Gehring-féle *családstruktúratest* (*Family System Test*; *FAST*¹⁹) használatát, amely lehetővé teszi a fogvatartottak családi kapcsolatainak statikus és dinamikus szempontú feltérképezését.

Az innovatív szemléletű kutatás kísérletet tett egy új mérőeszköz kifejlesztésére (*Börtönéletút Grafikon*), amely speciálisan a fogvatartotti populáció esetében lehetőséget kínál a szabadságvesztés és börtönkörülmények egyénre gyakorolt hatásának mérésére.

A tanácsadási diagnosztikában kiemelt területként megjelenő fejlődési potenciál újszerű vizsgálatának érdekében az Általános Elégedettség Skála (PHS-WB) hazai bevezetése, mellyel jól megragadható a szabadságvesztés, a börtönkörülmények egyénre gyakorolt hatása.

Mivel mind a tárgykapcsolat elmélet, mind a transzgenerációs családterápiás megközelítés felhívja a figyelmet arra, hogy a szülőkkel kapcsolatos gyermekkori tapasztalatok (a kutatásban *Szülői Bánásmód Kérdőív*vel mért) minősége hatást gyakorol a felnőttkori családi struktúrára, így szerettük volna ennek természetét részletesen megvizsgálni a szabadságvesztésüket töltők esetében.

A fogvatartottak társas támogatása szabadságvesztésük időtartama alatt kapcsolattartás szigorúan szabályozott lehetőségein keresztül valósulhat meg. Szeretnénk feltárni az ezt meghatározó tényezőket, a kapcsolattartás hatását a szabadságvesztésüket töltőkre, valamint az egyes kapcsolattartási formák közötti összefüggéseket.

16 Kurymai Tamás (szerk.): Családterápia és család Konzultáció. Európai távoktatási tankönyv. Coincidencia, Budapest, 2004

17 Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet – Meseprogram 2012. bv.gov.hu/eger-meseprogram

18 Albert Fruzsina (2015): Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest

19 Gehring, T. M. 1999. magyarul: OS Hungary Tesztfelkészítő, 2010; Thomas M. Gehring: Family System Test (FAST). Hogrefe & Huber Publ., Seattle–Toronto–Bern–Göttingen, 1999

A kutatás főbb eredményei

A vizsgálatban ötvenegy férfi fogvatartott vett részt, akik a Zala Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben jogerős szabadságvesztésüket töltő elítéltek közül kerültek ki.

- A bemutatott empirikus kutatás keretében szerzett adatok elemzése alapján a következő megállapításokat tettük:
- A szabadságvesztés alatti kapcsolattartás nagymértékben befolyásolja a fogvatartott szubjektív jóllétét.
- A családi viszonyok minősége – amelyet többféle eljárással is meghatároztunk – befolyást gyakorol a fogvatartottak szubjektív jóllétére és hangulatára.
- A felnőttkori családi struktúra befolyásolja a szabadságvesztés alatti kapcsolattartás milyenségét, de természetesen a hatás fordítva is érvényesül: a kapcsolattartás hat a családi kapcsolatokra.
- A személyes látogatófogadás kiemelt jelentőségű, és kifejezett fejlesztő hatást gyakorol a családi struktúrára.
- A családtagokkal való különböző kapcsolattartási formák nem helyettesíthetők és nem pótolhatók egymással.
- A gyermekkorban való megélt kapcsolatok befolyásolják a felnőttkori családi struktúrát, és hatással vannak a reintegráció szempontjából fontos büntetés-végrehajtási jellemzőkre (például börtönben töltött idő).
- A bv. intézetben a szabadságvesztés előrehaladtával a fogvatartotti valóságérzék egyre inkább torzul, ezzel együtt erősödnek az önbecsapáson alapuló attitűdök a családi kapcsolatokat illetően, mindez egyfajta védekezési stratégiaként fogható fel a fogvatartottaknál.
- A családi kapcsolatok a szabadságvesztés hatására vitathatatlannal változnak, ez a változás azonban nem minden esetben negatív irányú.

Kitekintés

Fontos kitérni arra is, hogy jelen kutatásnak vitathatatlannal vannak korlátai. Egyrészt a vizsgált minta nem reprezentálja megfelelően a teljes magyar fogvatartotti populációt, hiszen főként munkáltatott, jó magaviseletű elítéltek vettek részt benne. Másrészt pedig a vizsgált minta elemszáma miatt sok esetben az egyes vizsgált változók között nem sikerült szignifikáns összefüggést megállapítanunk. Mindezekre tekintettel az elemzett populáció reprezentativitásának és létszámának növelése érdekében a jövőbeni terveink között szerepel további fogvatartottak bevonása a kutatásba.

A Börtönéletút Grafikonnal végzett gyakorlati munka részletesebb bemutatását és a módszer továbbfejlesztését is szükségesnek érezzük. Az eszköz jól áttekinthető, szemléletes képet ad a szabadságvesztés fogvatartottra gyakorolt hatásáról.

Gehring kiemeli, hogy a Családstruktúra Teszt nem csupán diagnosztikai, hanem terápiás/tanácsadási eszköz is. Terveink között szerepel egy ezen tesztre alapozott büntetés-végrehajtási családi tanácsadás szerkezetének, folyamatának kidolgozása. Reményeink szerint ez megvalósítható megoldási lehetőséget fog kínálni a börtönpopuláció családi és párkapcsolati problémáinak tisztázására, e kapcsolatainak fejlesztésére.

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETEK SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYÁNAK TOVÁBBKÉPZÉSE A RADIKALIZÁCIÓ MEGELŐZÉSE TERÉN

A Budapest Központ a Tömeges Atrocitások Megelőzéséért, együttműködve a Nemzeti Közszoigálati Egyetem Katonai Nemzetbiztonsági Tanszékével és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával kerekasztal-beszélgetést szervezett november 27-én „A radikalizáció megelőzése a büntetés-végrehajtási intézményekben” címet viselő kezdeményezés keretében. Az Európai Unió Belső Biztonsági Alapja által támogatott kezdeményezés célja, hogy hozzájáruljon a hazai képességek fejlesztéséhez a radikalizmus megelőzése terén.

A rendezvényt Resperger István ezredes, a Nemzeti Közszoigálati Egyetem Katonai Nemzetbiztonsági Tanszékének igazgatója és Kovács Mihály bv. ezredes, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Fogvatartási Ügyek Szolgálatának vezetője nyitotta meg. Kiemelték, hogy bár jelenleg a börtönökben való radikalizálódás veszély Magyarországon a nyugat-európai országokkal összevetve alacsony, de fennáll a kockázata, hogy az ottani jelenségek idővel felbukkanhatnak a hazai börtönökben is. Ezért elengedhetetlen a felkészülés és a megelőzés előtérbe helyezése, s ennek során a friss elmélet és a gyakorlat ötvözése, valamint a széleskörű együttműködés a szakma, a társ rendvédelmi szervezetek és a civil szervezetek között.

Tatár György, a projektet koordináló Budapest Központ a Tömeges Atrocitások Megelőzéséért elnöke bevezető előadásában bemutatta a radikalizáció folyamatát és abban a polarizáció, a „mi” és „ők” gondolat és konfliktus struktúra lényegi elemeit, valamint beszélt a fenntartható és resztoratív párbeszéd, mint a megelőzés egyik kiemelt eszközének jelentőségéről. Hangsúlyozta a szélsőséges konfliktusmegelőzési kultúra előnyeit a reagáló, válságmenedzselő magatartással szemben. A projekt céljai közül kiemelte, hogy az új kihívásoknak megfelelő új képességeket öt bv. intézetben fogják továbbfejleszteni, figyelemmel a „terepen” jelentkező konkrét igényekre és szükségletekre, amelyek a bv. állománnyal folytatott fókuszcsoportos interjúk során már felmérésre kerültek. A projekt eredményeit és tapasztalatait tanulmányban összegzik és mutatják be 2018 májusában.

Szilassy Roland bv őrnagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának kiemelt főreferense felhívta a figyelmet, hogy a jogi határozat bevezetése következtében a nem magyar állampolgárságúak vonatkozásában emelkedő fogvatartotti mutatók figyelhetők meg, ami a nyelvi, kulturális és vallási különbözőségekkel kiegészülve új kockázatelemzési, a korábbiaknál részletesebb, a végrehajtói állomány számára pontosabb, egyértelmű szabályozást kíván meg, ezért a közelmúltban több szakutastítás és egy módszertani útmutató került kiadásra. A téma a Börtönlelkészi Szolgálat továbbképzési programjaiban is kiemelt szerepet kapott.

Lovig Tímea, a Menedék Egyesület szakértője az idegenrendészeti őrizetét ellátók képzésének tapasztalatait osztotta meg a résztvevőkkel. Kiemelte az eltérő feladatokat végző szakemberek integrációja és a rendszerszemlélet fontosságát, továbbá az értékelés és visszacsatolás szükségességét a képzések hatékonyságának növelése érdekében.

Héra Gábor, a projekt vezető kutatója ismertette az öt bv. intézetben készített fókuszcsoportos interjúk tapasztalatait.

A beszélgetések során a fogvatartottak között több olyan csoportot azonosítottak, amelyeket a bv. intézet működési mechanizmusa, illetve a fogva tartást szabályozó törvények hoznak létre. Emellett azonban számos olyan informális csoportot is nevesítettek, amelyek csak azért léteznek, mert azok tagjai – eltérő értekeik, világnézetük, származásuk, erőforrások feletti rendelkezésük, életmódjuk vagy valamilyen más ok miatt – elkülönülnek egymástól. A visszajelzések szerint a konfliktusok és a radikalizmus jelei elsősorban ez utóbbi, informálisan elkülönülő csoportok viszonylatában jelennek meg.

Fellegi Borbála, a Foresee Kutatócsoport igazgatója és a képzés társtrénera összefoglalta az öt büntetés-végrehajtási intézetben megszervezésre kerülő – két plusz egy napos – képzések szemléleti alapjait és tervezett felépítését.

Hangsúlyozta, hogy a tréningek elsődlegesen a résztvevők szakmai megerősítését szolgálják, hogy egyénileg és szervezetileg is képessé váljanak a börtönön belül észlelt konfliktusok hatékonyabb helybeni kezelésére, illetve felismerjék azon helyzeteket, amelyekben valamilyen intézkedés megélépése szükséges.

Az előadásokat követően a résztvevők csoportos beszélgetések keretében váltottak szót a tréningekkel kapcsolatos várakozásaikról.